KARYS

LAPKRITIS
Nr. 10 1954

Lietuvos raiteliai žygyje.

O. Milaševičiaus nuotr.

Lietuvių Auditorija

3133 So. Halsted Street

Chicago, Ill.

Tel.: VIctory 2-6172

KETURIOS SALĖS

Išnuomojamos vestuvėms ir pobūviams su maistu ar be maisto. Susirinkimams ir konferencijoms salės veltui

TAUPYKITE

ateičiai. Pasidėkite taupomus pinigus į CHICAGO SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION, kur kiekviena santaupa pilnai apdrausta iki $10,000.00 by an Agency of the United States Government.

KUR visada buvo ir yra išmokamas aukštas devidendas.

KUR pinigai buvo ir yra išmokami pagal pareikalavimą.

KUR tamsta gali atlikti visus savo ir savo šeimos finansinius reikalus.

KUR 27 metų patyrimas užtikrina visiems saugų ir teisingą patarnavimą.

Dėl paskolų geresnėm sąlygom, perkant arba statant namą, visada pasimatykite su mumis.

Mūsų turtas yra virš dvylikos milijonų dolerių—$12,500,000.00.

Chicago Savings & Loan Association

GRovehill 6-7575

6236 South Western Avenue, CHICAGO, ILL.

J. PAKEL — Prezidentas

Visko Užtektinai—Tuojau Pristatom

Baldus, šaldytuvus, pečius, skalbiamas mašinas, lovas, matracus, kilimus, radio, televizijos setus, vaikučiams baldus.

Žemos kainos, lengvi išmokėjimai. Turime didelį pasirinkimą. Mes pagaminame baldus ir pagal jūsų užsakymą

Roosevelt Furniture Co., Inc.

LIETUVIŲ KRAUTUVĖ

2310 W. ROOSEVELT RD., CHICAGO

Tel. SEeley 3-4711

Atdara pirmadienio ir ketvirtadienio vak. iki 9:30
Atdara sekmadieniais nuo 11 iki 4:30 val. popiet.

Taupyk Tvirčiausioj Amerikos Įstaigoj

STANDARD FEDERAL
turtas virš $41,000,000.00
Atsargos Fondas virš .... $ 3,250,000.00

STANDARD FEDERAL yra Federal Savings and Loan Insurance Corp. ir Federal Home Loan Bank System narys

Įstaigos valandos: Kasdien nuo 9 val. ryto iki 4 val. po pietų.
Ketvirtadien. nuo 9 val. ryto iki 8 v. v.
Trečiadieniais visai neatidaroma.

JUSTIN MACKIEWICH, President and Manager

KU biblioteka

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 10 (1304) LAPKRITIS - NOVEMBER 1954

MŪSŲ EILĖS TURI AUGTI IR STIPRĖTI

Jau praslinko 36 metai, kai 1918 m. lapkričio 23 d. mūsų sostinėje, Vilniuje, buvo atkurta Lietuvos Kariuomenė. Šis atkūrimas įvyko niūriais ir labai sunkiais laikais ir šiandien, net buvusiems dalyviams, visa tai atrodo, kaip sapnas. Kraštas buvo nualintas I-jo Pasaulinio Karo, rusų komunistų ordos artėjo prie Lietuvos sienų ir nebuvo nei maisto, nei ginklų bei kitų karinių reikmenų.

Vienintelį turtą, kurį lietuvis turėjo, tai savo nepaprastą meilę savajam kraštui ir lietuvišką apsisprendimą geriau žūti, bet nebevergauti svetimiems dievams. Tas visos lietuvių tautos pasiryžimas ir geležinė valia padarė stebuklus ir mūsų geriausių sūnų ir dukrų krauju buvo iškovota Lietuvos Laisvė ir Nepriklausomybė.

Tik dvidešimts dvejus metus mūsų taiki žemdirbių tauta džiaugėsi savo nepriklausomu gyvenimu. Bet ir per tą trumpą laiką, nežiūrint didelės skriaudos iš mūsų kaimyno, Lenkijos, kuri klastingai sulaužė pasirašytą sutartį ir užgrobė nuo amžių mūsų sostinę Vilnių, mūsų Kariuomenės pavėsyje sukūrė daug vertybių ir atstatė Lietuvos ūkį iki tokio laipsnio, kad net didžių valstybių atstovai stebėjosi didele Lietuvos pažanga visose srityse.

II-jo Pasaulinio Karo pasėkoje mūsų Tėvynės nepriklausomas gyvenimas buvo pertrauktas ir šiandien mūsų Lietuvą mindžioja rusų komunisto batas. Tauta naikinama, priauganti karta demoralizuojama, mūsų tautos didžiausias turtas, žemės ūkis, sunaikintas. Tai yra baisi tragedija. Bet didžiausią tragediją pergyveno mūsų Kariuomenė, nes jai nebuvo leista pasipriešinti ginklu žiauriajam užpuolikui. Atvirkščiai, jai buvo duotas įsakymas taikiai sutikti savo ir savo Tėvynės budelius.

Šiemet mes minim savo šventę laisvam pasauliui bundant iš letargo miego. Jau nebe tuščiais plepalais, bet ryžtingais veiksmais pradedama "ofenzyva" prieš 20-jo amžiaus marą-komunizmą. Būkime kantrūs, nes žala, kuri buvo daryta per 37 metus, negali buti atitaisyta per vieną parą.

Mes turime ir toliau vesti kovą prieš tą žmonijos didžiausią priešą ir mūsų eilės turi kasdien augti ir stiprėti.

Sveikinu visus karius, partizanus ir šaulius, kur jie bebūtų, šios mums brangios šventės proga ir linkiu visiems sulaukti tos valandos, kada su ginklu rankoje galėsime pastatyti savo kojų ant mūsų senolių ir tėvų žemės.

GEN. P. PLECHAVIČIUS
A. L. Sąjungos "Ramovė" Pirmininkas

Lietuvos Kariuomenės Šventės proga nuoširdžiai sveikiname Lietuvos Karius, Kovotojus-Savanorius ir Laisvės Kovų Invalidus, kovojančius priešo kankinamoje Tėvynėje, budinčius bei dirbančius kituose kraštuose prieš mūsų Tėvynės pavergėjų ir viso laisvojo pasaulio priešą — komunizmą.

Kunigaikštienės Birutės Draugijos Čikagos Skyrius.

PRAGOS SKERDYNIŲ SUKAKTIS

DR. K. JURGĖLA

Lapkričio ketvirtą dieną suėjo lygiai šimtas šešiasdešimt metų kaip lietuvių tauta skaudžiai patyrė rusiškosios okupacijos barbariškumą. Tai rusų maršalo Aleksandro Suvorovo pravestų Varšuvos priemiesčio Pragos skerdynių sukaktis.

1794 metais rugpiūčio mėnesį žemaičiai partizanai, drauge su būreliu latvių baudžiauninkų, turėjo pasitraukti iš Kuršo. Lietuvos karinės vadovybės buvo nutarta trauktis į Lenkiją. Pora tūkstančių vyrų, vadovaujamų Stepono Grabausko, iš Varėnos patraukė į rytus tikslu ardyti rusų okupacinės kariuomenės ryšius. Šis dalinys nužygiavo ligi Bobruisko, kur buvo galutinai sumuštas. Ukmergės, Zarasų ir Švenčionių partizanai patraukė prieš Daugpilį, kad atitrauktų dėmesį nuo likusios lietuvių kariuomenės. Vavrečkio vadovaujami žemaičiai per Sūduvą, prūsų pasieniu ir nuolat susiremdami su vokiečiais, patraukė į pietus. Generolo Romualdo Giedraičio vadovaujama reguliari Lietuvos kariuomenė patraukė į pietus iš Vilniaus. Abidvi Lietuvos karių voros susijungė ties Baltstoge. Sukilimo vadui Tadui Kosciuškai patekus rusų nelaisvėn, Vavreckis buvo paskirtas vyriausiuoju vadu. Suvorovo, Ferseno ir Derfeldeno rusų korpams susijungus, 35,-000, maskolių, lapkričio ketvirtai aušiant, smarkiai apšaudė Varšuvos priemiestį Pragą ir galop masiniai puolė gynėjus durtuvais. Pragą gynė apie 19,000 vyrų, jų tarpe nuo penkių ir septynių tūkstančių lietuvių. Po trijų valandų nuožmių kautynių, rusai iššudė gynėjus ir kelis tūkstančius civilių gyventojų — vyrų, moterų ir kūdikių — iš viso daugiau kaip dvidešimt tūkstančių žmonių. Žuvo ir garsusis Vilniaus sukilėlių vadas, artilerijos generolas Jokūbas Jasinskis, generolas P. vilas Grabauskas, Tadas Karsakas. Tik generolas Mejanas paimtas nelaisvėn gyvas. Pasiklausykime ką rašo patys rusai ir vokiečiai liudininkai.

Rusų pulkininkas Engelhardt, kuris patsai dalyvavo Pragos kautynėse, rašo: "Kai Denisovas liepė mums raistu pulti į kairę, įsiveržėme į apkasus, iki juosmens brisdami vandeniu ir varydami lenkus, ir netrukus tvarkingai įžygiavome Pragon. Ten užtikome mūsų kariuomenę baisiam sąmyšyje, užsiėmusią smurtu, žudymais ir plėšimais... Ligi pat Vislos krantų, kiekviename žingsny, užtikdavome nužudytus ir mirštančius visokiausių luomų žmones; ant upės kranto išaugo aukšta krūva lavonų — karių, civilių, žydų, kunigų, vienuolių, moterų ir vaikų. Tą viską matant, žmoguje apmirdavo širdis, ir vaizdo šlykštumas purtė, piktino sielą. Kautynių metu žmogus nejaučia savyje pasigailėjimo ir sužvėrėja, — bet žudynės po mūšio, tai gėda." Taip rašė rusas liudininkas, pulkininkas Engelhardt, Suvorovo valdinys.

Prūsų tiekimo komisaras Nufer taip rašo: "Pragos reginys buvo siaubingas: abiejų lyčių žmonės, seneliai ir kūdikiai prie motinos krūties krūvomis gulėjo nužudyti; kraujais aptaškyti pliki karių lavonai, sulaužyti vežimai, iššudyti arkliai, šunes, katės, netgi kiaulės. Vienur — kitur dar judėjo mirštančiųjų kūnai. Visas Pragos priemiestis skendo liepsnose ir dūmuose; kazokams baisiai staugiant ir įsiutusiems kareiviams besikeikiant, triukšmingai griuvo stogai.

Krūvomis sumestas gulėjo, kraujais aptaškytas laimėtojų grobis. . ligi tol niekas nedrįso Pragoje pasirodyti; tiesa, pasirodė keli godūs žydai, bet kazokai tuojau griebė juos už kojų ir jų galvas triuškino į sienas ir grindis, ligi ištryško jų smegenys, o poto, dalinosi pas nužudytuosius rastus pinigus. Už trisdešimt penkis auksinius ir sidabrinius laikrodėlius užmokėjau 35 rublius. Pilną skrybėlę sulaužyto sidabro pirkau už du rubliu. Netrukus prikroviau valtį ir grįžau Varšuvon, kur ant kranto manęs laukė žydai ir veik viską išpirko. Mano trečias persikėlimas per upę nebuvo labai pelningas. Vis dar tebevyko žudynės. Siaubą keliantis vaikų riksmas rėžė mano ausis ir nuvedė mane kieman. Čia slapstėsi daugelis žydų vaikų ir kazokai rengė sau pramogą žudydami tuos vargšelius, maustydami juos ant jiečių. Užmokėjau jiems po auksiną už kiekvieną vaiką ir išgelbėjau 35 vargšelius. Nuskubėjau su jais Varšuvon, o ten žydai tučtuojau grąžino man pinigus. Toje prekyboje netekau keturių auksinų, nes tiek vaikigalių išbėgiojo belipant krantan."

Rusų štabo karininkas, vokietis Seume, kuris buvo belaisvių Varšuvoje, įvykius aprašo šiais žodžiais: "Paėmę Pragą, rusai savo žiaurumais suteršė pergalės garbę, nes žudė senelius, moteris ir net kūdikius... Pulkininkas Lieven, kuris vadovavo vienam pulkui laike puolimo ir vėliau buvo Pragos plac-komendantu, man su pasibaisėjimu pasakojo patsai matęs, skerdynėms baigiant, rusą grenadierių, kuris eidamas su atkištu durtuvu dūrė kiekvieną, be išimties, sutiktą lenką, nepraleisdamas net sunkiai sužeistųjų, ir, po to, kirviu skaldė jiems galvas. Pulkininkas subarė jį už tokį žiaurumą, bet jis atsakė: Ė, kas čia, juk tai šuns, kurie prieš mus kovojo, jie visi turi žūti." Tai taip maskoliai nešė Sniečkaus ir Žiugždos giriamą rusų labdarą jūsų proseniams, kurių nemažiau kaip penki, o greičiau septyni tūkstančiai žuvo nuo Maskvos "herojaus" Suvorovo žudikų. Galbūt už kiekvieno nužudyto lietuvio galvą atlygindama, carienė Kotryna II apdovanojo Suvorovą feldmaršalo titulu, deimantais apsagstyta maršalo lazda, ir 7,000 baudžiauninkų, arba kaip rusai juos vadindavo "dūšių", Lietuvos dvaruose, konfiskuotuose iš Lietuvos patriotų.

Sukilime ligi galo ištvėrę, Galicijos kryptim traukėsi keli šimtai lietuvių valstiečių su savo generolais Giedraičiu, Niesiolausku ir sukilimo galva Vareckiu. Iš lenkų tiktai generolas Zakrzewski ištvėrė ligi galo. Lapkričio 22 d. sukilėliai kapituliavo. Vavreckis leido Giedraičiui ir Niesiolauskiui pasirašyti pasižadėjimą nebekovoti prieš rusus, bet pats Vavreckis jo nepasirašė ir už tai buvo pasodintas Petrapilio kalėjiman.

Taip prieš šimtą šešiasdešimt metų rusai pasmaugė Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, ir pavergė lietuvius tamsion šimtmetį trukusion vergovėn, kokią dabar vėl Lietuvai primetė rusai bolševikai.

Dokumentacija:

a) **Pamiatniki Engelhardt'a**, psl. 118
b) Friedrich **Nufer'a** Schicksale waerend und nach seiner Gefangenschaft in Warschau unter den Polen und Russen. Posen. 1795.
c) **Seume.** Eine Nachrichten ueber die Vorfaelle in Polen. Leipzig. 1796.

Straipsnis buvo skaitytas per Amerikos Balsą.

KARO ISTORINĖ RAIDA

A. ŽYGMANTAS

Laukinių tautelių karas, šių dienų žodžiais, yra buvęs absoliutus. Kiekvienas vyras, pajėgus nešti ginklą, ėjo į kautynes. Kiekvienas nugalėtos tautelės narys būdavo užmušamas. Tik civilizacijai kiek pažengus, moterys ir vaikai nugalėtojo būdavo išvedami vergijon. [2]

Naikinimo karai iš viso yra reti. Vienas tokių seniausių karų yra aprašytas senajame Testamente, kai žydai, pranašo Samuelio vedami, išnaikino amalekitus. Beveik visi karai, žinomi istorijai, yra riboti, išskyrus, žinoma, naikinimo karus. Racionali baimė, pasibiaurėjimas, karbu su asmens individualizmo turimu minimumu, apriboja karus. Toki morališkai apriboti karai, kai priešinga pusė nėra visai išnaikinama, gali būti vadinami politiškai riboti.[6]

Naikinimo karams priešingame poliuje yra konfliktai, kurie yra nedaugiau kaip didesnio masto policinės operacijos, ar tik "nervų karai", kurių tikslas priversti kitą valstybę keisti politiką tik grasinant jai karu, bet be jokių kautynių ir nuostolių. Beveik visi karai telpa tarp dviejų kraštutinių karo formų: naikinimo karo ir nervų karo.

Dažnai girdima nuomonė, kad karo nešamas socialinis naikinimas pareina nuo ginklų fizinio naikinimo galios, pav. aukšto laipsnio sprogalų, bombonešių ir t. t., neigia karo istoriją ir aiškų mintyjimą. Istorija rodo, kad griežtai riboto ir neriboto karo periodai, kai socialinė santvarka įtempiama didelio masto ir labai aukštos įtampos susidūrimų, sekdavo vienas kitą pakaitomis be jokių ginklų pasikeitimų. Visais laikais taikos meto įrankiai tampa ginklais karo metu. Kitais žodžiais, mokslas ir techniškas sugebėjimas suprojektuoti ir gaminti ginklus yra lygus mokslui ir sugebėjimui skiriamam konstrukcijai ir turto bei gėrybių gamybai. Bendruomenė, kuri moka gaminti nuodingas dujas, moka pasigaminti ir priešdujines apsaugos priemones. O dvi ir neginkluotos grupės sugebėtų iššudyti viena kita iki paskutinio, jei jos taip nuspręstų.[6]

Clausewitzas žiūrėjo į karą kaip į pirmykštės galios priemonę, pareikšdamas: "Niekaip negalima į karinę filosofiją įnešti santūrumo principo nepadarius absurdo". Jo pažiūra karas siekia absoliūto.[9]

Karo tikslas yra priešo valios palaužimas, jo nugalėjimas. Jis naikina siekdamas tikslo. Betikslis naikinimas nėra karo, bet laukiniškumo ar sulaukėjimo kilmės ir yra atmestinas ir apgailėtinas. Karas, kaip toks, nėra pasidaręs žiauresnis ar daugiau naikinantis. Jam tenka daugiau sunaikinti, nes vis daugiau yra kas naikinti, tas karą paaštrina.[9]

Atsilikusių primityvių tautų pagrindiniai ginklai buvo tolimo veikimo, tuo tarpu aktyvesnės, pirmaujančios tautos įsigijo artimų kautynių ginklus. Lanko, jieties ir kardo pasiskirstymas Afrikoje rodo tą istorinę raidą.[3]

Pirmykščių žmonių kovos buvo greičiau jėgingi pasireiškimai būsimo karo, kuris tikra prasme atsirado tik su pusiau kultūringom tautom. Šitą ankstybąjį laikotarpį kartais vadina Dievų ir Didvyrių amžium vėliau perėjusiu į istorinius laikus.

SĖSLIAI IR KLAJOKLIAI

Dvi didžiosios gyvenimo būdo formos, sėslaus ir klajoklinio, nustatė ir skirtingas kariavimo formas:

"Klajoklis gyvulių augintojas, kurį kaimenių priauglis vertė siekti naujų užkariavimų, tapo pirmykščio, gamtiškai karinio puolimo atstovu. Sėslys, žemę dirbantis gyvulių laikytojas, priešingai, pradžioje įkūnijo karinę gynimosi dvasią, bet kultūrai žengiant pirmyn pareiškė naują civilizuotą, puolimo dvasią tikslu įgyti politinės ir ūkinės galios."[3] Taip sėsliojo gyvenimo forma karo charakteriui davė civilizacinį antspaudą ir senoji karo forma (Ungrieg) įgavo valstybinės galios siekimo išraišką. Sėslių karas irgi ėjo užkariavimo keliu, tačiau ne nesąmoningo plėšimo dvasioje, pavydo, neramumo ir nevaržomo naikinimo aistros vedamas, bet galios didinimo prasme, tikslu baigti politinį kūrinį:

"Tik sėslus gyvenimas pakeitė dionyzinį karą apoliniškuoju... Veržimasis ir gobšumas pasikeitė į norą ir tikslą. Klajoklių karas, lyg gamtos katastrofa, perskrido per istoriją. Lyg apokalipsinis pasirodymas jis staiga pasirodė horizonte, prajojo ant raudono žirgo per kraštą ir dingo tolumoje."[3]

Greta periodiškų plėšimų, klajokliai kartais užėmę kraštą, pavergdavo senuosius gyventojus ir sudarydavo krašto valdančiųjų sluogsnį. Atsiradus didelio masto asmenybei, kuri klajoklius sugebėdavo sužavėti grobio ir pasaulio valdymo pažadais, jie pasidarydavo pavojingiausiais kariais pasaulyje. Hunai, Arabai, Mongo-

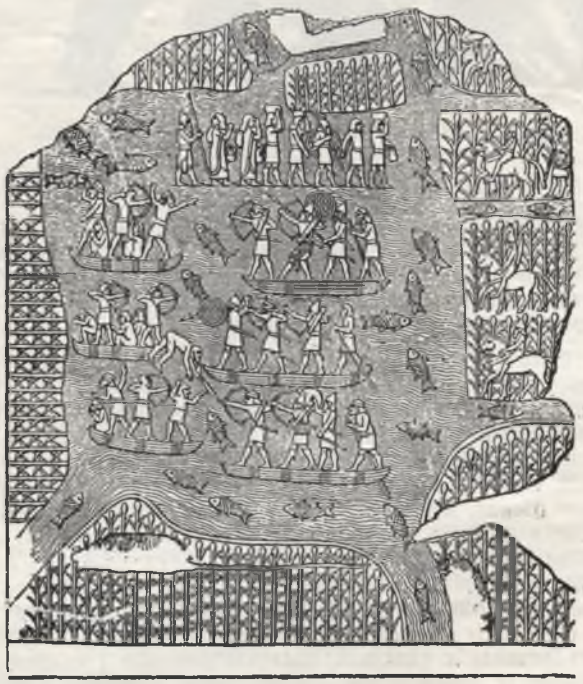

Mūšis pietų Mezopotamijos pelkėse, 2000 pr. Kr.

lai savo karo žygiais įrašė daugelį svarbiausių karinės istorijos lapų.

Klajoklių kare dalyvaudavo visa tauta, kuri sudarydavo ir kariuomenę. Karinė prievolė ir teisė buvo ankštai surištos su priklausomybe tautai. Kartais ir moterys tokiuose karo žygiuose aktyviai dalyvaudavo. Atrodo, nei užsiėmimas, nei lytis, nei amžius nedarė išimties klajoklių karo žygių dalyvavime.

Sėslių gyvenimas pradėjęs skaidymą žmonių užsiėmime, įvedė skaidymą ir dalyvavime kare. Kai klajokliai virto sėsliais, klajojanti tautelė virto valstybe. Su valstybe gimė kolonizavimo idėja. Iš masės iškilo individas. Karo vadų įsikūrimo vietos užkariautame krašte davė pradžią miestams. Šito periodo metu karo vadas dvikovėje su priešo vadu dažnai nulemdavo mūšio, o kartais, ir viso karo likimą (Hektoro ir Menelajaus dvikovė). Masė pradedama dalinti į taktinius vienetus. Paprastas keturkampis, pakaitos dalinys, priekinė ir užpakalinė sauga, buvo, greičiausiai pirmosios taktinės formos.

Pirmykštės valstybės šitoje kultūrinėje stadijoje buvo užsidariusios griežta tautiškumo siena. Viskas kas svetima buvo niekinama. Vyko žiaurūs karo reiškiniai, belaisvių žudymas, jų aukojimas dievams, priešų lavonų išniekinimas ir maitojimas. Žmoniškas el-

Piešinys vazoje. Heraklio ir Geriono kautynės.

gesys nebuvo suprantamas, nors kilnių didvyrių pasirodymas buvo jau pirmas ženklas, kad viršuj bukos masės pamažu ir sunkiai pradėjo kilti pirmieji žmoniškumo diegai. Karui įgyjant tikrąjį jo pobūdį gimė jo priešingybė žmoniškumo idėja.[3]

Primityviam karui besivystant į kultūrinį, pereinant į civilizacijos stadiją, jis gauna aiškius bruožus: pirmiausia, karas tampa susiorganizavusių valstybių politinių galių konfliktu, antra, iš tautos galutinai išsiskiria sluogsniai, kurie nedalyvauja aktyviai kare ir karas virsta vien tik vyrų reikalas. Trečia: humaniškumo diegas, pradžioje labai gležnas, bet visai aiškus, pradeda ryškėti ir, pagaliau, civilizacija paveikia ir išorinę karo formą, karas daugiau nėra dvikovės asmenų ar grupių, jis nėra nei didvyriška vadų kova, jis tampa organizuota masės kova: "Savo senąjį vaidmenį, atskiro ir veiklaus didvyrio, kuris kovoja vienas savo jėgomis ir ginklais,, didvyris pakeičia į vaidmenį dvasinio ir taktinio vado, kurs, masę sujungtą į vienetą, vartoja kaip savo dvasios ranką ir įrankį.[3]

Dar ir šiandien to žiauraus, primityvaus karo atstovai yra sutinkami Afrikoj, Melanezijoj ir pietų Amerikoj, tai Tupi ir Gees tautos, Niam Niam ir Monbuttu, Fidži, Markezų ir Paumotu salų gyventojai.

Kaip masinis daugumos karas išstūmė atskirų pirmykščių individų kautynes, taip ir masinis karas vėliau buvo nustelbtas kariaujančios Dievų ir didvyrių laikotarpio valstybės.

KARO FORMŲ KITIMAS.

Karas savo forma keitėsi ilgą laiką. Įvairiose žemės vietose ir įvairiais laikais kitimo procesas buvo nevienodas. Senesnės ir žemesnės karo formos nuolat turėjo įtakos į naujesnes ir aukštesnes karo formas, kurios savo keliu vėl įtaigojo žemesnes. Tuo būdu pusiau civilizuotų ir net kultūringų tautų karas paveldėjo žiaurių formų, pav. kanibalizmo liekanos jaučiamos Iliadoje, kur Achilas gailisi, kad negali atsipiauti nuo Hektoro kaulų jo kūno ir suvalgyti. Hektoras nori savo priešui išplėšti širdį ir ją suryti. Achilas pagerbdamas savo žuvusį draugą Patroklį, ant jo kapo nužudo 12 trojiečių belaisvių kartu su jų žirgais. Aztekai žudo belaisvius ant aukurų išplėšdami jų dar plakančias širdis.

Įtaka iš viršaus, t. y. aukštesnių karinių formų į žemesnės kultūros žmones reiškėsi tuo, kad pasilikdami žemesnėje kultūrinėje stadijoje, karo atveju, jie naudodavo aukštesnes formas, kartais jas keisčiausiai iškreipdami. Havajuose, 19 amžiaus Pietų Jūrų Napoleonas, Kamehameha I kelių europiečių padedamas, įsteigė savo laukinės tautos tarpe nuolatinę, apmokytą kariuomenę ir karo laivyną, siekdamas politiškai apjungti išsidriekusią salų grupę. Ašanti, Dahome ir Zulų negrų valstybės Afrikoje, sukūrusios beveik modernias kariuomenes, vertėsi masine vergų prekyba.

Tarp elementų, kurie karo formai suteikia aukštesnės galios, pirmoj eilėj stovi karinė dvasia. Kartais žemesnės kultūros tautose karinė dvasia yra stipriau išvystyta, todėl jie dažnai nukariauja kultūringesnius kraštus. Kitas karinės jėgos šaltinis tai karinės organizacijos pajėgumas. Žemesnės kultūros kartais būna geriau kariškai organizuotos. Išoriniai ištekliai taip pat turi įtakos į karinį pajėgumą, pav. geresnė medžiaga ginklams gaminti. Istorinių graikų geležis pasirodė esanti stipresnė už Mino ir Mikėnų laikotarpio bronzą. Tačiau geresnė ginklų medžiaga nebūtinai yra surišta su aukštesne kultūra. Babiloniečiai gaudavo metalus iš žemesnės kultūros tautų.

Dar priešistoriniais laikais prasidėjo, pasaulio istorijoj sprendžiantį vaidmenį suvaidinęs, išsivystymas, tai žengiantis pirmyn gamtos nugalėjimas ir pajungimas

"Žemiausioje pakopoje kultūrinis karas naudojosi tik žmogaus jėga; antroje kultūrinėje pakopoje prisidėjo gyvulių ir mechaninė jėga...Trečioji pakopa reiškė cheminės jėgos vartojimo karui pradžią. Tai reiškė, iš viso didžiausią karo raidos pažangą"[3].

Su paraku ir karo dujomis Europa laimėjo karinę persvarą pasaulyje Prasidėjo ketvirtoji karo pakopa automotorinė. "Ir nauja penktoji pakopa pradeda aiškiai ryškėti: elektrinės jėgos naudojimo...kurioje, lyg baisi šmėkla, tūno dar ir bakteriologinė karo jėga"[3], ir pagaliau, atominės jėgos naudojimo neišmatuojami galimumai.

Klajoklių karo reikšmingas pobūdis buvo tas, kad gimirė ar tauta, ar jos dalis išvykdavo į karo žygį sausuma ar jūra su visais savo gyventojais, vaikais ir

turtu. Nugalėtas kraštas būdavo užimamas, arba pakartotinais žygiais apgrobiamas. Klajoklinė karo forma, kaip žemesnė, buvo priešinga sėslių karo formai, kuri pagaliau išsivystė į galios siekimo karą (Machtkrieg): "Dar ir šiandien kai kurių upių aukštupiuose ir vidurupiuose siaučia klajoklių karai, istoriškai nereikšmingais bangavimais, kai upių žiotyse galingos sėslios tautos kovoja ir sprendžia pasaulio istoriją."[3]. Sėslių ir klajoklių kova, kaip didingas vaizdas vyko tarp kultūros ir barbarizmo. Senoji Kinijos istorija yra nenutrūkiama grandinė klajoklių įsiveržimų ir baudžiamųjų ekspedicijų. Istorijai auštant į Sumerų žemę įsiveržė semitai; 3000 metų pr. Kr. Amoritai, o tūkstančiu metų vėliau Aramajai klajokliai užliejo priekinę Aziją iš pietų, iš Arabijos. Klajoklių antplūdis paskutinio tūkstantmečio pr. Kr. laikais buvo tęsiamas arabų tvano, kuris nusitęsė iki 7 amž. po Kr., kada pasiekė savo aukščiausią tašką. Nuo 2000 metų pr. Kr semitų žygiai iš šiaurės vakarų kryžiavosi su hetitų įsiveržimais, kurie į Mezopotamiją ir Siriją įvedė Mitani ir Chatti tautas. Iš rytų veržėsi elamitai ir kossaiečiai (Kosarai), vaidindami vėlesnių amžių turkų rolę. Iš šiaurės skverbėsi indoeuropiečių potvynis — Kimerai, Medai, Persai, Skitai ir visi į tą pačią kultūros sritį. Tautų kraustymasis nevyko trumpais ir greitais smūgiais, bet truko šimtus metų karštų kovų audroje dėl žemės ir miestų valdymo. Priekinės Azijos kultūrinė sritis dėl nuolatinio tautų judėjimo buvo nuolatos svyruojančioje padėtyje.

Egiptui, kaip Kinijai ir Mezopotamijai, teko arba laimėti ofenzyviniu būdu, arba pasiduoti klajoklių karui.

KOVOS PRIEMONIŲ ĮVAIRUMAS.

Stepių platybės, judrus gyvenimas, viską lemianti gyvulininkystė ir geros sąlygos nuolatiniams kariniams pratimams, klajoklių tautoms vidurinėj Azijoj primetė arklį ir strėlę kaip pragyvenimo elementus. Karingas, nenuilstantis raitelis ir taiklus šaulys klajojo po platų kraštą

Sėslių karas skyrėsi nuo klajoklių ne tik forma, bet ir ginklais. Sėslieji kovodavo kardu, durdavo jietimi ir žygiuodavo pėsti.

"Senojoje Sumerų valstybėje valdovas žygiuodavo savo kariuomenės priekyje. Jo ženklas buvo vario kardas. Kariuomenės dalys šarvuotos šalmais ir skydais, ginkluotos jietimis puldavo priešą, dažniausiai, šešių vyrų gilumo falanga. Smūgio smarkumas ir po jo sekančios artimos kautynės nulemdavo laimėjimą."[3]

KARAS — Alois Kolb.

Romėnai išsirikiavę mūšiui.

Raitųjų karas kilo iš klajoklių gyvenimo būdo. Be arklių karui naudodavo ir kuprius. Šitos dvi pasaulio istorijoj pagrindinės kariavimo formos, klajoklių ir sėslių, varžėsė tarp savęs nuo priešistorinių laikų. Klajokių kariavimo būdas veiksmingesnis ir stipresnis versdavo sėslių kariavimo būdą prisitaikinti prie klajoklio.[3]

Apie 2300 m. pr. Kr. iš rytų, iš Elamo krašto, arklys buvo įvestas į Babiloną ir, maždaug po 500 metų, iš aziatų hiksų pateko į Egiptą. Arklys ir mulas, kuris Elame traukė karo vežimus, beveik kartu pasirodė karo lauke.

Sėsliai pirmieji pradėjo vartoti arklius pėsčiųjų kariuomenių reikmenų transportui ir tik vėliau įsivedė kovos vežimus. Galima spėti, kad ir klajokliai pirmiausia vartojo arklį kaip žygio priemonę ir tik vėliau kaip kautynių įrankį. Tokiu būdu ankstybųjų kultūrų srityse išaugo dvi pagrindinės karo formos: raitųjų karas ir pėsčiųjų

Klajokliams nuolatos veržiantis į kultūrines sritis, sėslių senoji pėsčio karo forma pamažu pradėjo kisti i vyraujančią raitųjų kovos formą. Kol pagaliau, raitoji ginklo rūšis, dar pridėjus ir dramblius, sudarė kariavimo formos pagrindą. Pėsčioji kariuomenė nors buvo nustumta į užpakalį, tačiau nešė sunkiausią karo naštą. Raitelius, kaip brangią ginklo rūšį, sudarydavo kilmingieji ir turtingieji, arba samdomieji barbarai.

Vidužemio jūros baseine lankas ir strėlė buvo tik priedinis ginklas prie kitų. Germanai jį naudojo daugiausia medžioklei, romėnai jo nemėgo, tuo tarpu Azijoj jis buvo mėgiamiausias ginklas, ypač klajoklių. Visas Vidužemio jūros baseino pasaulis ir vėlesnė Europa, bendrai paėmus, perėmė artimų kautynių ginklus ir išlaikė artimos kovos būdą. Kartu su raitųjų ir pėsčiųjų karu atsirado tolimų kautynių ir artimų kautynių būdai.

"Kai rytų Azijoj, Indijoj, priekinės Azijos ir vėliau Egipto kultūrinėse srityse karas telkėsi apie arklį ir strėlę ir virto vyraujančiu raitųjų karu, esmėje tolimom kautynėm, Viduržemio jūros srityje ir Europoje, išskyrus viduramžių laikotarpį, kuris rėmėsi arkliu, karas naudojo pėstininkus, jietį ir kardą, vartojo artimas kautynes. Susidūrė aziatų ir europiečių kultūrinio karo būdai. Jų simbolius atstojo lankas ir kardas"[1]. Abu šie ginklai liko nugalėtojais kiekvienas savo žemyne. Giliau vidurinėje Azijoje gyvenę Akadiečiai anksčiau įgijo lanką ir naudodami naują tolimų kautynių formą, nugalėjo savo pietų kaimynus, senuosius sėslius, tik artimųjų kautynių falangą težinančius, Sumerus.

Europiečiui buvo lemta sujungti abi kariavimo formas, suliejant klajoklinio karo elementus su sėslių karo būdu ir, nuo 17 amž., sukurti modernų, europejinį karo meną, kuriame sutirpo abi šios istorinės pagrindinės karo formos ir abi karo kultūros į vieną sintezę.[3] Taip europinės kultūros karas pagimdė pasaulinės karo istorijos branduolį.

Ankstybiausi politiniai karai buvo, be išimties, sausumos karai Jūrų plėšikų karai neišugdė valstybinio jūrų karo. Istorijai prasidedant, puslaukinių tautelių karas pradėjo gauti valstybinio karo pobūdį ir juo pradėjo karo vystymosi eigą. Iš valstybinio ir valstybių jungtinių karo vystėsi ir augo pasaulio nugalėjimo ir jo valdymo karai, kurie atsirasdavo beveik visose kultūrinėse srityse.

Dar proistorės laikais, žemesnėse žmonijos kultūros pakopose, karas turėjo visišką kultūrą kuriančią galią.[3] Pavienėse ir grupių (ordų) kovose stipresnis iškildavo aukščiau už silpnesnį. Jiems laimint vyko nuolatinis žmonijos biologinis ir kultūrinis kilimas. Dar šeimų ir giminių karų stadijoj karas jau turėjo šitą griežtą bendruomenės atrankos ir kultūrinio ugdymo reikšmę. Kiekvienos didelės istorinės valstybės kultūriniame plote karas iškeldavo veikliausią ir pajėgiausią tautą į valdančių luomą ir ją padarydavo tos kultūros saugotoja, nešėja ir atstove.

Kartais perdidelis pastangų pareikalavimas išeikvodavo vadovaujančios tautos jėgas. Perėjimas į samdomąją kariuomenę dažnai reikšdavo jos žlugimo pradžią. Socialinės atrankos dėsniu einant, tokiu momentu dažnai kita tauta puldavo valdančią ir karinėmis pastangomis mėgdavo pasiekti valdžią.

Didesnis skaičius buvo ir yra pagrindinė priemonė nugalėti. Tačiau su augštesne morale skaičių pranašumo reikšmė krinta.

"Žmonijos kultūrinis interesas turėtų būti nenumarinti Europos tautų aukščiausios karinės moralės noro, kad vieną dieną juodas ar geltonas Aleksandras su maža, bet civilizuota ir drausminga armija nesudaužytų tuščio koloso molinių kojų."[3]

KARINIAI ELEMENTAI.

Klajoklių ir sėslių pirmoji kariuomenės forma buvo iš bendros, visų laisvųjų karinės prievolės kilusi tautinė kariuomenė Žemės savininkų kariuomenė buvo žinoma seniesiems sumerams, babiloniečiams, asirams ir egiptiečiams, taip pat Viduržemio valstybėms ir vakarų Europai. Kuo kariuomenės forma buvo artimesnė viduje tvirtai tautinei kariuomenei, tuo ji buvo stipresne. Kariuomenė kilusi iš tautos, su savo karo tarnybos idėja, visada stovėjo augščiau už samdytas karines pajėgas. Biologiškai žiūrint tautinė kariuomenė yra gaivesnė ir jauna, o samdinių — senstanti forma.

(Bus daugiau)

A. Dureris (1471-1528) — Tvirtovės apgulimas.

KOVĄ SU BALTIJOS JŪRA PRISIMINUS

TEODORAS PAPARTIS

Nesu žurnalistas ir nemoku sklandžiai mintis reikšti. Nesu ir poetas ir nemoku įpinti poezijos į tikrenybę, bet esu paprastas žmogutis, tad nenustebkite, mieli skaitytojai, kai beskaitydami šį tikrai mano išgyventą atsitikimą, atrasite nevykusių išsireiškimų ir nevykusiai suraizgytų sakinių. Tačiau savo grubia ir pūslėta ranka pasistengsiu aprašyti tai, kas dar iki šiol užsiliko mano atmintyje.

Tai buvo viena rudens dieną, kai saulė savo spindulius slėpė už juodų debesų, o ant laukų ir pievų stovėjo pageltę ir pajuodę mirštančios žolės stagarai. Nuo medžių, rudens vėjo plėšiami, krito paskutiniai lapai, kuriuos čia pat vėjas pagaudavo ir numesdavo iš vieno purvyno į kitą. Visa gamta ir žmonės gyveno tikra rudens nuotaika. Štai senelis ruduo pabėrė savo pirmuosius baltai pražilusius plaukus ir apdengė lyg balta drobe namų stogus, pievas ir miškus. Daug kas iš žmonių gėrėjosi ir džiaugėsi rudens grožio spalvomis. Tik aš to savotiško rudens grožio nepastebėjau, nes daugiausia mano akys ir mintys buvo nukreiptos į jūrą. Kaip tik tuo laiku gyvenau laive "Prezidentas Smetona", tad ir buvo mano didžiausias noras ir troškimas, kaip galima greičiau išplaukti į jūrą ir paraižyti jos puikųjį paviršių. Pasigrumti bei pasiristi su išdidžiomis bangomis.

PIRMĄJĮ KARTĄ Į JŪRĄ

Ir štai 1927 m. lapkričio 4 d. pirmą kartą, iš po kapitalinio remonto, karo laivas "Prezidentas Smetona" gauna įsakymą palikti prieplauką ir plaukti į jūrą. Visų jūreivių nuotaika pakilo. Laivo įgula, kaip skruzdės skruzdėlyne skubiai ruošė laivą kelionėn. Tą pačią dieną apie 11 val. laivas "Prezidentas Smetona" praplaukė Klaipėdos uosto vartus—molus ir išplaukė į atvirą jūrą. Laivo vadas kpt. Daugirdas duoda įsakymą karininkui laivą laikyti kursu NW. Kad ir rudeniop, bet diena buvo labai graži ir saulė savo auksinius spindulius skandino jūros gelmėje. Matomumo akiratis buvo didelis ir gražus. Visą laiką puikiai matėsi palikti krašto vaizdai, o žiūrint į jūros tolumas atrodė, kad kažkur toli toli jūros paviršius susilieja su dangaus mėlynais skliautais. Bet kas valandą krašto vaizdai siaurėjo, o smulkesnieji dingdavo iš akių.

Išbuvus keletą valandų jūroje, artinasi pavakaris. Laive esantis barometras pradėjo kristi žemyn, lyg pranašaudamas artėjančią audrą. Netrukus iš vakarų pusės atslinko šaltesnio oro srovė, kartu su savimi atgabendama kiek stipresnį vėją. Vėjas kas kartą stiprėjo. Vis daugiau ir stipriau savo galingu liežuviu laižė jūros paviršių. Netrukus jūroje pasirodė ir pirmieji jūrų žiedai. Arba kitaip tariant, kaip teko girdėti iš senų jūrininkų, pradėjo lakstyti pirmieji jūros zuikiai. Tokia jūros padėtis jau iš anksto nieko gero laivui nežadėjo. Bet laivas "Prezidentas Smetona", nežiūrėdamas į artėjančią jūros audrą, savo plieniniu smaigaliu drąsiai rėžė vos ką tik bebandantį įsisiūbuoti jūros paviršių ir tęsė savo kelionę į jūrą gilyn.

PASTEBĖJOME JUODĄ TAŠKĄ

Sargybinis iš gandrolizdžio pranešė, kad horizonte, tiesiog ant esamo kurso, pastebėtas juodas taškas. Laivo vadovybė susidomėjo pastebėtu tašku. Laivo kapitonas duoda į mašinų skyrių įsakymą padidinti laivo greitį. Padidinus greitį, laivas savo smaigaliu pradėjo smarkiau plėšyti ir draskyti neramų jūros paviršių. Pravažiavę apie valandą laiko, anksčiau vos beužmatomas juodas taškas pavirto į gražų pilkai blizgantį nedidelį laiveli. Čia pat laivo vadas duoda vairininkui įsakymą laikyti kursą tiesiog į matomą laivelį. Šis nedidelis iš tolo labai gražiai atrodantis laivelis pastebėjęs, kad mūsų laivas "Prezidentas Smetona" paėmė kursą tiesiog į jį, pradėjo bėgti gilyn į jūrą. Pastebėjo tai mūsų laivo vadas ir jis pradėjo itarti, kad kažkas su tuo gražiuoju laiveliu netvarkoje. Ar tik negabena jisai į mūsų teritoriją kontrabandinių prekių. Duoda įsakymą mašinos skyriui išvystyti pilną laivo greitį. Sudrebėjo suvirpėjo visas laivo korpusas, sutratėjo subarškėjo visi laivo sąnariai, ir mašinos pradėjo laivą stumti 18 jūrmylių per valandą pirmyn. Bet jūros bangos irgi stipriau pradėjo rodyti savo pasiutimą. Kas kartą vis smarkiau ir stipriau pabučiuodavo mūsų laivo priešakį. Supasi mūsų laivas, kartais pakildamas, kartais panerdamas, kaip žuvėdra tarp bangų. Tokiu momentu žmogus gyveni ir jauties, lyg sėdėtum linksmoje supynėje, kur tave pats gyvenimas supa

Atslinko jau ir vakaras. Sutemo. Vėjas nuolatos stiprėjo, sukeldamas bangas vieną didesnę už kitą. Barometro rodyklė nukrito visai žemai ir atsistojo ties užrašu "Audra". Jūra vis labiau širsta. Bangos šniokšdamos, ūždamos atsitrenkdamos į laivą, lūžta ir užlieja laivo denį. Iš gandrolizdžio nuimamas sargybinis ir kitas jau nebesiunčiamas.

Pastebėtas laivelis kartais pasineria po banga, kartais vėl iškyla aukštyn. Nuo akių jo nepaleidžiame. Mūsų laivas, spjaudydamas didžiuliais dūmų kamuoliais ikandin, vejasi bėglį. Jūros paviršius įsisiūbavo, bangų aukštis sekė 10—15 metrų aukščio. Laivo "Prezidentas Smetona" įgula daugiausia susidėjo iš jaunų, jūroje dar nebuvusių, vyrų. Už tai jie dabar gauna gerą pirmą jūros krikštą. Senų jūros vilkų buvo visai nedaug. Man teko tuo laiku stovėti prie vairo ir laikyti laivą "ant duoto kurso". Bet kur tu, žmogau, gali laivą išlaikyti "ant kurso", kad bangos mėto jį kaip degtukų dėžutę. Tad šis darbas buvo sunkus ir ypatingai nemalonus. Mūsų laivas, kad ir sunkiai dūsaudamas. šokinėjo banga nuo bangos ir vis arčiau ir arčiau slinko prie savo aukos.

IŠKĖLĖ TURKŲ VĖLIAVĄ

Bėgantis laivelis pamatė ir įsitikino, kad sprukimas iš laivo "Prezidentas Smetona" nagų jam nepasiseks. Tad kažin kokiais sumetimais iškėlė ant stiebo turkų valstybinę vėliavą, kurią pro žiūronus jau aiškiai buvo galima matyti. Jūros bangos pradėjo skalauti ne tik

laivo "Prezidentas Smetona" šonus ir nosį, bet pradėjo siekti ir komandos tiltelį. Daugel jūreivių vaikšto sušlapę iki kaulų. Jie eina sąžiningai jiems skirtas pareigas ir padeda laivui tęsti tą atkaklią, sunkią ir pavojingą kovą su jūra.

Pas kai kuriuos jūreivius pasirodė veiduose pirmieji nusiminimo ženklai. Stovi keli jūreiviai ir tarp savęs, ypač jaunieji, kalbasi, kad jūra nėra tokia maloni ir švelni, kaip ją poetai ir rašytojai aprašo savo poezijose ir knygose. Tolimesnis pokalbis staiga buvo nutrauktas signalu "užimti savo vietas", nes laivas "Prezidentas Smetona" pasivijo bėgantį laivelį ir jį sulaikė. Sulaikytasis laivelis buvo iš Dancigo uosto vardu "Hasen Bier." Jis buvo prikrautas įvairiais alkoholiniais gerimais, tarp kurių buvo apie 35.000 litrų 90° spirito. Visas krovinys buvo priskaitytas prie kontrabandos, nes jis būtų atidarytas ir pardavinėjamas Lietuvos teritorijos vandenyse, neturėdamas iš Lietuvos valdžios akcizo ir muito pažymėjimo. Todėl laivelis, kaip kontrabandos gabenimo priemonė, ir jame rastos prekės buvo konfiskuotos.

Čia pat iš laivo "Prezidentas Smetona" buvo paskirti: vienas jūrų karininkas, du mašinistai ir 4 jūreiviai, ir perkelti ant sulaikytojo kontrabandinio laivelio "Hasen Bier". Visi jie buvo ginkluoti automatiniais pistoletais ir šautuvais. Kadangi šėlstančioje jūroje perkėlimas asmenų iš vieno laivo į kitą nepaprastai sunkus ir pavojingas, tad dideliu atsargumu paskirtoji įgula vargais negalais iš laivo "Prezidentas Smetona" buvo perkelta į kontrabandinį.

Perkeltoji įgula, jūrų karininko vadovaujama, tuojau sulaikė kontrabandininkus. Juos uždarė į atskirą kajutę ir pastatė prie jų sargybą. Čia pat, laivo "Hasen Bier" kapitonui dalyvaujant, padarėme jų laivelyje smulkią kratą ir paėmėme savo žinion vadovavimą. Kratos metu rasti ginklai ir kiti šaudmenys tuojau buvo sunaikinti — išmesti į jūrą. Jūrų karininkas tai padarė sąmoningai, nes pas mus savų ginklų užteko. Audringa jūra pranašavo mums juodas ir sunkias pergyvenimo valandas, todėl, kad kratos metu rasti ginklai neatsisuktų prieš mus pačius, jie ir buvo sunaikinti. Kontrabandininkų buvo 7 vyrai. Nė vienas jų nebuvo perkeltas iš "Hasen Bier" į laivą "Prezidentas Smetona", bet palikti tame pačiame kontrabandiniame laivelyje.

Susitvarkius iš laivo "Prezidentas Smetona" buvo permestas plieninis trosas, apie 2 colių storumo ir apie 100 metrų ilgio, su kuriuo galėtume prisirišti prie laivo "Prezidentas Smetona" ir prisirišę leisti jam vilkti mus ant buksiro. Susitvarkėme, prisirišome. Laivas "Prezidentas Smetona" vos ką tik judėdamas pradėjo vilkti pririštą kontrabandinį laivelį "Hasen Bier". Tuojau pat trūko trosas ir mes likome bangų atskirti. Taip buvo kartojama daug kartų. Kai tik susitvarkai, prisiriši prie laivo "Prezidentas Smetona", žiūrėk, ir vėl bangos nutraukia—numuša trosą. Pagaliau visos turimos pririšimo priemonės buvo bangų sutraukytos į smulkius gabalėlius ir daugiau jų nei laivas "Prezidentas Smetona", nei "Hasen Bier" neturėjo. Jūra buvo visiškai įniršusi. Bangos riedėjo viena už kitą aukštesnės. Visa jūra pavirto į judančių kalnų viršūnes. Pats laivas "Prezidentas Smetona" specialių trosų ar manilos virvių dėl buksiravimo kitų laivų neturėjo. Ir iš viso tokiam darbui nebuvo prisirengęs. Tad toliau tęsti pririšimo darbą buvo neįmanoma.

Po visų pririšimo nepasisekimų laivas "Prezidentas Smetona", apsukęs porą ratų aplink plūduriuojantį "Hasen Bier", pakėlė ant užpakalinio laivo stiebo bafelio specialią šviesą, tuo duodamas ženklą, kad "Hasen Bier" laikytųsi ir sektų paskui jį. O jis pats paėmė kursą ir pasuko Klaipėdos uosto link. Kadangi kontrabandinio laivelio "Hasen Bier" vienas motoras buvo sugedęs (jis turėjo du motoru), tad su vienu motoru ir dar audringoje jūroje sekti paskui laivą "Prezidentas Smetona" buvo nelengva. Kai kurį laiką "Hasen Bier", nors ir vienu motoru varomas, įstengė plaukti paskui laivą "Prezidentas Smetona". Bet neilgai. Laivas "Prezidentas Smetona", jūros bangų mėtomas, pamažu tolo nuo mūsų akių, palikdamas kontrabandinį laivelį "Hasen Bier" su savo septyniais įgulos nariais ir septyniais kantrabandininkais Dievo valiai ir audringos jūros malonei. Tad nuo šio momento ir prasidėjo tikrasis mūsų vargas. Tikrai ir nepermaldaujamai mūsų kovai su Baltijos jūra.

SUGEDO PASKUTINIS MOTORAS

Man stovint prie vairo ir laikant laivelio kryptį duotu kursu, staiga mašinos skyriuje pasigirdo stiprus sprogimas ir per atdarą įėjimo į mašinos skyrių angą pradėjo veržtis didžiuliai dūmų kamuoliai. Šalia manęs stovėjęs mūsų jūrų karininkas ir vadovavęs laivelių įtarė, kad mašinos skyriuje kilo gaisras. Jis duoda komandą laikyti laivelį kursu O. Bet kaip ant nelaimės, tuo momentu užgeso kompasą apšviečianti lempute. Tad vieton duoto kurso O—Ost, aš tamsumoje kiek daugiau pasukau ir atsistojau ant kurso W—west. Šalia manęs stovėjęs karininkas uždegė degtuką ir patikrinęs kompaso kursą, rado netvarkoje. Tuojau atitaisė ir pradėjome važiuoti kursu O.

Palikęs mane vieną prie vairo, jis nuėjo į mašinų skyrių pažiūrėti bei išaiškinti kas ten mašinų skyriuje atsitiko. Grįžęs atgal pranešė, kad paskutinis laivelio motoras sugedo ir dabar laivelis neturi jokios varomos jėgos, kad galėtų nors kiek laikytis prieš šėlstančias jūros bangas. Tad dabar bangos neša mūsų laivelį ten, kur jos nori. Laivelis "Hasen Ber" su visu kroviniu brido 1,50 metro gilumo. Žiaurių ir negailestingų bangų nešinąs, netrukus laivelis pasiekė jūros dugną 1,50 m. gelmėje prie kranto. Gal skaitytojui atrodys, kad tai visai negilu ir lengvai galima, palikus laivelį, išbrist į krantą. Tačiau būnant vietoje taip lengvai šis klausimas nesidavė išsprendžiamas, jūros bangos siekė, kaip anksčiau buvau minėjęs, apie 10—15 metrų aukščio. Papuolus tokiai bangai į nasrus, nėra vilties laikinai pasiekti krantą.

Atsidūrus laiveliui "Hasen Bier" ant sėklumos, jūrų bangos, nieko nelaukdamos, pradėjo savo ardomąjį darbą. Tuojau pavertė laivelį ant šono ir pradėjo jam ruošti mirties patalą. Būnant tokioje sunkioje padėtyje, kontrabandininkus dar laikėme uždarytus kajutėje. Tik pajutę, kad laivelis yra išmestas ant sėklumos, pradėjo jie prašytis, kad leistume gelbėtis kartu su mumis. Jie tuojau paleidžiami. Jie, kaip buvę laivo šeimininkai ir gerai pažinoję laivo padėtį, paleisti tuojau pat susiradę pasiėmė ir užsidėjo gelbėjimosi juostas. Bet mes, kaip dabartiniai laivo šeimininkai, palikome be nieko, nes laive daugiau gelbėjimosi juostų nebuvo. Matydami kontrabandininkų nedraugišką pasielgimą, griežtai pareikalavome, kad jie gelbėjimosi juostas nusiimtų ir padėtų. Jie nesipriešindami tai padarė.

Dabar visi kartu stovime be gelbėjimosi juostų ir žiūrime vieni į kitus. O jūra negailestingai drasko paskutinę mūsų kojų atramą.

Skubiai paimam vieną gelbėjimosi lanką, pririšame prie jo ilgą virvę ir geriausiąjį plaukiką — laivo "Hasen Bier" kapitoną—leidžiame su gelbėjimosi lanku šokti į jūrą ir plaukti į krantą. Naktis buvo tamsi, o dar tamsesnės buvo šėlstančios bangos. Tad šokusis

į jūrą asmuo kaip bematant dingo mums iš akių. Be to, pasirodė, kad ir virvė yra trumpa. Mes, esantieji laive, pradėjome šaukti, kad trumpa ir mes traukiame ją atgal. Išsitraukėme atgal gelbėjimosi lanką be žmogaus. Visi nusiminę atsidusome ir vienu balsu sušukome, kad plaukikas žuvo. Bet veltui mes jį laidojome, nes kaip vėliau paaiškėjo, kad "Hasen Bier" laivo kapitonas po 6 val. žiaurios kovos su siaučiančia jūra laimingai išplaukė į krantą ir Latvijos pasienio apsaugos buvo sulaikytas.

Atsidūrėme beviltiškoje mirties padėtyje. Čia pat, bežiūrint, vieną žmogų — kontrabandininką, banga pagriebė nuo laivo denio ir nusinešė su savimi į jūrą. Po kelių dienų Latvių pasienio apsauga rado jo lavoną, išmestą ant kranto.

MUS APŠAUDĖ IŠ KRANTO

Ilgai delsti ir galvoti nebuvo laiko. Turėjome skubiai ką nors daryti, kad nors kelioms valandoms pratęstumėm savo ir taip neilgą gyvenimą. Krante pasirodė šviesos žiburys. Pamatę šviesą pradžiugome ir pradėjome balsu šaukti. Šaukiame rusų, vokiečių, latvių ir kitokiomis kalbomis, kas kaip tik bemokėjome. Bet vietoje suteikti mums pagalbą, iš krante matomo šviesos žiburio pasipylė į mus taiklūs šautuvo šūviai, kurie sužeidė į kojų mūsų jūrų karininką. Jis krito ant denio ir atūžianti banga būtų jį nusinešusi su savimi, bet mūsų jūrininkai suskubo paimti sužeistąjį ir nunešti į kajutę. Ten paguldė ir jo žaizdą išplovė grynu spiritu. Šis atsitikimas dar daugiau sumažino mūsų jėgas ir pradėjo gesti paskutinė išsigelbėjimo vilties kibirkštis.

Kiek buvo galima susibūrėme ir trumpai aptarėme susidariusią padėtį. Nutarėme iš jūros malonės ir pasigailėjimo neprašyti, bet kovoti iki galutinos pergalės—išsigelbėjimo arba mirties. Čia pat nutarta kiek galima lengvinti laivo krovinį ir pradėti remontuoti nors vieną mašiną, išimant iš vienos mašinos sveikas dalis ir pakeičiant kitos mašinos sugedusias dalis. Kol mes viršutinė komanda mėtėme krovinį į jūrą, tai mašinistai taisė mašiną. Išmetus į jūrą per 600 skardinių spirito (vienos skardinės talpa 10 litrų), palengvėjo laivo krovinys. Per tą laiką mašinistai suskubo sutaisyti vieną mašiną, kuri pradėjo dirbti. Bendrom darbo jėgom pasisekė laivą nutraukti nuo sėklumos ir pasileisti į atvirą ir banguojančią jūrą. Darbo metu turėjome daug nemalonumų ir nelaimių. Man ir dar vienam jūreiviui (kuris dabar yra išvežtas į Sibirą) atiteko mesti spirito skardines iš laivo užpakalinio sandėlio, o kitiems dviems teko iš priešakinio laivo sandėlio. Atidare sandėlio angos dangtį mes jį pririšome, kad netikėtai bangos užgautas dangtis neužtrenktų sandėlio angos ir neužgautų angoje stovinčio žmogaus. Bet priešakinio sandėlio asmenys to nepadarė, tad riedančioji banga, persirisdama per laivo denį, atsimušė į pastatytą dangtį ir pastarasis krisdamas smarkiai užgavo angoje stovintį žmogų, sutrenkdamas galvą ir sužalodamas vienos rankos du pirštu, kuriais laikėsi už angos kraštų. Mėtant spirito skardines į jūrą, radom laivo dugne tris skyles, pro kurias į laivo vidų veržėsi vanduo. Skylės buvo padarytos, būnant mums ant sėklumos, kai bangos, laužvdamos laivą, nutraukė kniedžių galveles ir kniedžiai iškrito. Rastos skylės buvo medžio gabaliukais užkimštos.

LAIVELIS NEBETURI VAIRO

Palengvėjus laivo kroviniui ir veikiant motorui, nusitraukiame nuo kranto sėklumos ir kiauru laivo dugnu, Dievo pagalba, leidomės į jūrą gilyn. Bet čia ir vėl ištiko mus nelaukta nelaimė. Žiūrime, kad mūsų laivas neklauso vairo ir sukinėjasi į visas puses. Apžiūrėję pamatėme, kad laivas visai vairo neturi. Tad pasirodė, kad būnant ant sėklumos, bangos atplėšė vairą nuo laivo ir nusinešė su savimi. Naujas darbas. Naujas rūpestis. O čia dar naktis nesibaigė, tamsu nors į aki durk. Buvo surastas laive atsarginis rankinis vairas. Tik reikėjo jį uždėti—užkabinti ant iš užpakalio laivo esančių kablių ir sutvarkyti blokus. Blokų pagalba galima lengviau sukinėti patį vairą. Taip susitvarkę plaukiame toliau, nežinant kurioje vietoje esame ir kokiu tikru ar netikru kursu plaukiame.

Taip beplaukiant pasirodė pirmieji rytmečio aušros spinduliai. Pradėjo aušti. Lengviau atsidusome sakydami: ačiū Dievui, vieną naktį praleidome laimingai. Pasidarė lyg ir linksmiau. Tačiau nelaimės dar nepametė mūsų. Netrukus bangos numušė medinio vairo plunksną ir vėl likome be vairo. Kas dabar daryti? O be to, ir vanduo sunkiasi iš visų kampų į laivo vidų. Dėl pribėgusio vandens sustojo veikusi mašina, nes nebepajėgė išsukti smagratį, kuris atsidūrė visas po vandeniu. Skubiai iš naujo pasiskirstome į dvi darbo grupes. Viena grupė pila vandenį iš mašinos skyriaus, nes vandens pompa buvo sugedusi ir neveikė. Kita grupė imasi taisyti vairą. Darbo daug, bet jėgos kas karta seko ir silpnėjo, nes nuolatinis nuovargis, nemigis ir silpnas valgis vargina mus. Iš viso bangos 4 kartus sulaužė vairo plunksną. Vandenį iš laivo mašinos skyriaus pylėme be jokios pertraukos ir be poilsio tris dienas ir tris naktis.

Nuvargę, sušlapę, apžėlę, nenusiskutę, juodi, nenusiprausę, atrodėme lyg jūros piratai. Bekovodami su jūra jau kelintą dieną, pripratome, susigyvenome, jūra pažino mus, mes pamilom jūrą ir kova pasidarė netokia baisi bei sunki. Mašinistai sutvarkė ir pataisė vandens pompą, kuri pradėjo pumpuoti iš laivo vandenį ir palengvino mums daug darbo.

Besigrumdamiesi su jūra patyrėme, kad ne tik mūsų kovingumo jėgos silpnėjo, bet ir maisto atsargos visai išnyko ir maisto turėjome tik vienai dienai. Problema sunki ir nieku kitu išspręsti jos negalima, kaip tik sumažinti ir taip neperdidele maisto normą.

ĮPLAUKĖME Į DANCIGO UOSTĄ

Maisto normą sumažinome, bet ar daug galėjome sutaupyti, nes iš viso maistas jau baigėsi. Žiūrim, stebim ar nepasirodys koks nors praplaukiantis pro šalį laivas, kurį galėtume prisišaukti ir papildyti iš jo nors nedaug maisto. Bet čia kaip tyčia jokio laivo, jokios gyvos dvasios net ir žuvėdrų, ir tų niekur nematyti. Darosi liūdna, nes reikės kovoti ne tik su jūros bangomis, bet ir su alkiu. Tačiau, ačiū Dievui, po 5 dienų sunkios ir nelygios kovos įplaukėme į Dancigo uostą. O kaip buvo tada linksma malonu, kada pajutome po savo kojomis sausą ir kietą žemę. Tik krante būdami, mes supratome, kad jūra niekam rieškučiomis laimės nebarsto, ji duoda kiekvienam tik tiek, kiek kuris užsitarnauja. Kova buvo laimėta. Baimė ir vargas pranyko.

Dancigo uoste mus pasitiko Dancigo policijos šefas. Trumpai pasikalbėjus, jis mus paguodė ir pažadėjo visokiariopą nuo jo priklausančią paramą. Kartu žadėjo per radijo stoti pranešti į Lietuvą mūsų vyriausybei, o tuo pačiu ir mūsų namiškiams, kad jie daugiau nesirūpintų mūsų likimu. Netrukus atvyko Dancigo miesto policijos mašina su policijos pareigūnais. Policijos pareigūnai paprašė mus atiduoti turimus ginklus. Mes atidavėme. Po to susodino mus į mašiną ir nuvežė į policijos kareivines apnakvydinti.

Į kareivines atvykome jau sutemus. Visur degė šviesos Kareivinėse davė mums vakarienę ir parodė kambarius bei paskyrė lovas. Kadangi buvome labai išvargę, tai valgyti nieko nesinorėjo, bet einant gulti kiekvienas išgėrėme po gerą stiklą gero groho ir atsigulę tuojau užmigome. Užmigęs sapnavau tą pačią kovą su siaučiančia jūra.

Rytojaus dieną policija padarė formalų apklausinėjimą kaip ir prie kokių aplinkybių patekome ir atsiradome čia. Kiekvienas parodymą davėme atskirai. Aš labai nustebau, kai įėjęs į kvočiamojo valdininko kambarį pamačiau pirmųjų Lietuvos jūreivių paveikslą, kabantį ant sienos. Paveikslas buvo nutrauktas Klaipėdos žiemos uoste ant sulaikyto kontrabandinio laivo "Kerwieder", 1926 m. Policijos valdininkas, pažiūrėjęs į mane ir į ant sienos kabantį paveikslą, man pirštu parodė, sakydamas vokiškai, kad štai tamsta esi. Aš atsakiau taip. Po kvotos paruošė mums kiekvienam atskirai asmens dokumentą. Išdavė vizą ir nupirko traukiniu važiuoti bilietą iki Karaliaučiaus Nuvežė mus mašina į stotį, įsodino į traukinį

Pasiekę Karaliaučių tuojau prisistatėme mūsų konsului, kuris tuo laiku buvo p. Kalvaitis. Konsulas mus visus šiltai ir maloniai priėmė. Apnakvydino puikiame viešbuty ir davė maistui pinigų. Rytojaus dieną p. Konsulas sutvarkė mums dokumentus — (uždėjo ant turimų dokumentų vienkartinę įvažiavimo vizą). Davė dar pinigų nusipikti čia pat reikalingų daiktų, kaip tai: kepurių, batų ir kitko. Kuriam ko trūko, nes būdami jūroje kai kurie jūreiviai pametė kepures, kitiems darbo metu suplyšo kelnės, batai ar kita apranga. Karaliaučiuje gerai susitvarkę, sėdome į traukinį ir išdundėjom Pagėgių link. Traukinys lėkė smarkokai, todėl nepajutome kaip atsidūrėme Tilžės stotyje. Čia po trumpo sustojimo, dokumentų patikrinimo, traukinys pajudėjo ir netrukus pasiekėme Pagėgių stotį.

Pagėgių stotyje mus sutiko didelis būrys valstybės tarnautojų, visuomenės organizacijų atstovų ir šiaip neorganizuotos visuomenės minia. Trumpai pasidalinę su visais įspūdžiais, pasivaišinę tarnautojų ir visuomenės surengtame mums priėmime, sėdome į traukinį ir linksmi skubėjome į Klaipėdą, kur mus laukė namiškiai, bičiuliai ir tarnybos kolegos. Į Klaipėdos geležinkelio stotį traukinys atėjo jau temstant. Visur jau degė žiburiai. Pačioje Klaipėdos geležinkelio stotyje ir perone sutiko mus didžiulė minia žmonių, kurioje matėsi ivairių pareigūnų ir kitų pažįstamų. Visa minia atrodė lyg banguojanti jūra. Visa minia triukšmingai sveikino mumis. Kiti metė į viršų savo kepures ir skrybėles, o kiti turimas lazdeles ir šaukė valio mūsų jauniems jūreiviams. Kai kurie jūreiviai čia pat stoty susitiko su savo žmonomis, vaikais bei tėvais. O kiek buvo džiaugsmo namiškiams. Tai neklausk. Iš geležinkelio stoties tiesiai nuvykome į Klaipėdos Kr. Pas. Policijos Valdybos įstaigą ir ten po trumpo apklausinėjimo buvo surengta mums vakarienė.

NARSIEJI VYRAI

IŠ KRŪMŲ KYŠO ŠAUTUVAI

1919 m. rugpjūčio mėn. Vilniaus batalijonas (iš kurio išaugo 5 pėst. D. L. K. Kęstučio pulkas) laikė fronto barą prieš bolševikus Dusėtų apylinkėje, Zarasų aps. Vienas batalijono dalinys stovėjo Šaltamalkių kaime. Už 3—4 kilometrų nuo minimo kaimo buvo bolševikų pozicijos.

Vieną vidurnaktį iš Šaltamalkiuose stovinčio dalinio penki kareiviai: puskarininkis Baltrus Martyšius ir eiliniai: Krasauskas, Vizgaitis, Armonas ir Stankevičius paskiriami į žvalgybą. Jau pradėjo aušti kai pasiekė dvaro sodo pakraštį, kuriame buvo įsistiprinę bolševikai.

Sode ir aplink dvaro trobesius ramu. Šių vyrų žvalgyba atsargiai slenka pakrūmiais ir seka, ar ką nepamatys ar neišgirs. Pagaliau už atviro krūmelio pamato kažką kyšojant. Akis išvertę geriau įsižiūri. Ogi dviejų šautuvų vamzdžiai. Matyt, bolševikų sargyba, per naktį budėjusi, prieš rytą pradėjo snausti.

Martyšius su Armonu prišliaužė arčiau krūmo, ryždamiesi slapta užklupti priešus ir be balso juos suimti. Likusieji trys žvalgai, atstatę šautuvus, saugojo artėjančius į priešą savo draugus Tačiau priešai pajuto mūsiškių žygį ir griebėsi ginklo. Martyšius metė rankinę granatą ir abu bolševikus nukovė. Pajuto kiti bolševikai, buvę dvare, ir atidengė į lietuvius kulkosvaidžių ir šautuvų ugnį.

Mūsų žvalgų penketukas nesitraukė, bet pradėjo atsišaudyti. Kautynės ilgokai užtruko. Mūsų žvalgams į pagalbą atskubėjo daugiau lietuvių kareivių ir bolševikai turėjo išsinešdinti iš dvaro. Šiose kautynėse žuvo drąsus 18 metų amžiaus savanoris Armonas, tik prieš keletą dienų atvykęs į frontą.

1919 m. rugpjūčio 24 d. Lietuvos kariuomenė pradėjo pulti bolševikus Zarasų aps. Jau kitą dieną buvo arti Zarasų miesto. Kautynėse ties Zarasais būrininkui psk. Martyšiui buvo duotas uždavinys pulti dešinįjį bolševikų sparną. Priešas smarkiai šaudė, bet Martyšius su savo būriu, nekreipdamas dėmesio į smarkią priešo ugnį, drąsiai ir sumaniai puolė bolševikus. Be nuostolių atvedęs savo būrį į skirtąją vietą, puolė priešą visai iš jo nelauktos ir netikėtos pusės. Priešo eilės sumišo ir neilgai tesigynė. Pabėgo palikę savo nukautuosius ir sužeistuosius.

Šio psk. Martyšiaus žygio dėka lietuvių kuopa galėjo smarkiai persekioti priešą ir be nuostolių pasislinkti pirmyn 10 kilometrų iki Kempiškių ežero.

Antanas Mažulis.

BŪDAVO

Iliustravo G. BOTYRIUS

JUOZAS MIKŠTAS

(Ištrauka iš to paties vardo sodietiškų prisiminimų pynės)

Jau senyvas mūsų dėdė,
Truputį sukumpęs,
Būdavo pas krosnį sėdi,
Ir sau drožia klumpes.

Gruodžio vakarai nuobodūs,
Tegu juos kur pikis!
Vėjas trankosi po sodus,
Neramus, įpykęs.

Štai, pribėgęs kiemą šuoliais,
Riejasi su vartais,
Ar į kaminą įpuolęs,
Aimanuoja kartais.

Duzgia, sukasi ratelis,
Bėga siūlas lino;
Koks painus jo vargo kelias—
Sodžius tik težino.

Pleška pagaliai beržiniai
Molinėj krosnelėj.
Šilta troboj, ir krūtinėj...
Kur jaukiau būt gali?

O senyvas mūsų dėdė,
Truputį sukumpęs,
Vis pas krosnį tebesėdi,
Tebetašo klumpes.

Ant plačių pušinių suolų
Pusberniai susėdę,
Kartais ima ir užpuola
Mūsų mielą dėdę:

—Vai, papasakok mums vėliai,
Ką žinai iš seno,
Apie ką mes, pusbernėliai,
Nieko neišmanom.

Dėdė, pypkę užsikūręs,
Šypteli pro ūsą...
Mes visi, į jį sužiūrę,
Nekantriai suklusom — — —

-o-

Nors vis tą patį tekartoja
Tas mūsų dėdė Grigas,
Bet klausomės net išsižioję,
Kaip dėsto lyg iš knygos:

Apie turtingą vieną poną,
Kurs laikė savo saujoj
Šimtinę sodžių ir kleboną,
Bet... pasikorė jaujoj.

Apie "metiežą" ir maskolius,
Palaidotus už Kartų,
Apie du vyresniuosius brolius,
Anuo metu pakartus.

Apie žandarus raudonsiūlius
(Jie knisdavos po trobas),
Ir apie tai, kaip Gabrio bulius
Vienam išmaišė grobus...

Apie tarnybą "vaiske" caro
Toliausiuose pasviečiuos,
Kurios bijodavo kaip maro
Visi jauni sodiečiai.

Apie Kaukazą ir Uralą,
Apie Rasiejos plotus,
Nuo Krymo iki "žemės galo"
Mūs dėdės išklajotus.

Apie pageltusį kitajų,
Klastingąjį mandžiūrą,
Kur pliekė ruskį samurajai
Kažkur prie Portartūro.

Apie grįžimo kelią mariom
Ilgam varge, pavojuos,
Kur saulė vandenynus geria,
Viršugalvy sustojus.

Apie tą metą "nespakainą",
Apie tą laiką niūrų,
Kai vėl reikėjo eit į "vainą"
Prie ežerų Mozūrų.

Apie Denikiną, Kolčaką,
Ir vėl kokioj ten plynėj,
Kur dėdei "vajavot" užteko, —
Ir grįžo į gimtinę.

Apie nedorą bolševiką,
Kurį jis su muškieta
Prie gimto sodžiaus pasitiko,
Apėjęs šitiek "svieto"...

Apie Galinio pirtį seną,
Kurioj kadais girdėjęs
Kažkas lyg tai ožiu mekena,
Lyg tai dejuoja vėjas.

Apie papelkės kipšą striuką,
Kurio jis nebijojo,
Kadais palikęs jam cibuką
Už seno ožio koją...

Apie vaiduoklį Dūkšto dvaro,
Kuris dar ir šiais metais
Žmonėms kiaulysčių daug pridaro,
Iš seno taip įpratęs...

-o-

Daug matė, daug kur buvo dėdė.
Dabar jis jau sukumpęs,
Pas šiltą krosnį tebesėdi,
Ir kalinėja klumpes.

Ir jas pardavęs, kurią dieną
Sau perka buteliuką.
Ir nedaugiau — tiktai tą vieną —
Išlenkia kliuku — kliuku...

Ir taip sulaukęs amžiaus žilo,
Ir vis dar "neženotas",
Nuėjo į kapus prie šilo
Anų dienų "saldotas".

JURGIS — JURGIUI PER KEPURĘ!

Rugsėjo 25 d. "Drauge", V. Ramono romano 'Kryžiai" anglų kalba išleidimo proga, tautietis Jurgis Gliauda, tarp kitko, šitaip rašo:

"Mūsų universitetų leidiniai nebuvo leidžiami ir svetimomis kalbomis. Todėl dabar mūsų mokslo minties neberandame užsienio universitetų bibliotekose. Niekas nesuko galvos mūsų rašytoją pristatyti pasauliui, nors tatai valstybės globoje buvo labai nesudėtinga operacija. Ir toji kultūrinės propagandos ignoracija tada buvo kinų siena aplinkui Lietuvą, o dabar ta kinų siena nutyso ir aplinkui išeivius iš Lietuvos. Jeigu tos sumos, kurios tekėjo iš Lietuvos biudžeto "trijų milžinų" statyboms, bei laisvei ginti nepanaudotiems tankams bei zenitiniams pabūklams, būtų panaudotos lietuvių kultūrinei propagandai užsienyje augščiau minėto pobūdžio būtume sukūrę kitus milžinus, ir kitokiais pabūklais šaudytume gindami laisvės bylą.

Toks kartus žvilgsnis atgal išprovokuotas Miltono Starko pareiškimu, kad esame pasauliui nežinomi. Karti tiesa ..."

Tikrai, paskaičius tokias nesąmones ir svaisčiojimus kai kam skaitytojų pasidaro kartu, o kas dėl tiesos, tai čia ji, turbūt, bus tos pačios rūšies kaip toje enkavedisto rusų okupuotoje Lietuvoje parašytoje knygoje apie Kalvio Ignoto tiesą ar teisybę...

Kad pasaldintume tautiečio Jurgio Gliaudos "karčias tiesas" ir "karčius žvilgsnius atgal", priminkime jam keletą tikrų faktų ir tiesų, o taip pat pastatykime keleta klausimų, į kuriuos visai nėra reikalo jam atsakyti, nes šie klausimai yra aiškūs ir tiek jau kartų buvo gvildenami.

Perskaičius J. G. straipsnį, pirmoje eilėje, daug kam iškiltų klausimas ir abejonės ar tikrai savo laiku Nepr. Lietuvos vyriausybės išleisti Lietuvos kariuomenei milijonai litų nebuvo "pinigo metimas į balą"? Tačiau viena kitą pakeitusios Lietuvos okupacijos, raudonoji ir rudoji, aiškiai parodė, kad betiksliai materialiniai krašto turtai, pramonė, geri keliai, susisiekimo įrengimai, geresnis žemės ūkis, įvairių bendrovių turtai okupantų buvo greitai ir masiniai pažeidžiami ir greitai išslydo iš teisėtų šeimininkų rankų. Visai kitaip yra ir buvo su tokiais dalykais, kaip tautos švietimas, tautos sąmoningumas ir meilė savo Tėvynei. Šių tautos savybių Lietuvos okupantai labai nemėgo ir jas slopino, tačiau sunaikinti dar ligi šiandien nepajėgė, o šias savybes kaip tik daugumas Lietuvos sūnų įgijo kariuomenėje, toje didžiulėje mūsų Tautos Mokykloje!

Mūsų kaimynai latviai ir estai turėjo prasčiau ginkluotas kariuomenes ir mažiau šiems reikalams pinigų išleisdavo, o kokius "milžinus" tremtyje ir kokią naudą dabar iš to turi, ir kokiais "pabūklais", didesniais negu mūsų, jie dabar šaudo gindami savo laisvės bylą?!

Kai 1942 m. šaltąją žiemą daugelis mūsų, turbūt ir tautietis Jurgis Gliauda, sėdėjo namie ir šildėsi užpečkyje, tai mūsų karys-savanoris šalo ir liejo kraują fronte kažkur toli Rusijoje. — Už tai mes turėjome savivaldą, ar "savismaugą", ir pas mus vokiečių okupacija buvo daug švelnesnė, kaip, sakysime, Sovietų Rusijoje ar Lenkijoje. Tai patvirtinti gali tie, kurie paskutinio karo metu tuos kraštus yra matę.

O kuogi mes savo kariams už tai atsilyginome? Nagi, nenorėjome jų priimti net į tremtinių stovyklas, kai buvęs karys, apdriskęs ir bedalis, neretai ligotas, išbadėjęs ar net invalidas pasibeldė į mūsų duris Vokietijoje. Dar net "karo nusikaltėliu" ir nacių "kolobranto" vardus jam lipdėme.

Jeigu jau, galų gale, Lietuvos kariuomenė nepateisino savo buvimo, tai galima sakyti, kad nei viena Europos kariuomenė nepateisino savo buvimo, nes jos visos buvo sumaltos parklupdytos Hitlerio ar Stalino armijų. Ir dar tokių valstybių kariuomenės, kurioms buvo išleista daug didesnės pinigų sumos ginklams ir gynimuisi moderniškiems fortifikacijos įrengimams. Kai įrodinėjama, kad buv. Lietuvos kariuomenė nepateisino savo buvimo, tai tuo pačiu, analogiškai galvojant, galima įrodyti, kad ir visa Lietuvos valstybė nepateisino savo nepriklausomybės atgavimo ir gyvavimo... Išeitų, kad geriau tos Nepr. Lietuvos visai nebūtų buvę, tik bereikalo mūsų kariai-savanoriai liejo savo kraują. Vienu žodžiu, turėtume pilną "reductio ad absurdum."

Imkime kaimyninę Lenkiją, Čekoslovakiją ir Balkanų kraštus — Vengriją, Rumuniją ir Bulgariją. Tai yra žymiai didesnės ir, visais atžvilgiais, pajėgesnės valstybės už buv. Nepr. Lietuvą, tačiau apie šių valstybių kokius nors "milžinus" arba kokių nors ypatingų "pabūklų šaudymą" tremtyje, ginant jų laisvės bylą, nei aš nei dauguma mūsų tautiečių nieko nesame girdėję. Tegul tautietis J. G. prisimena ar neleido mūsų buv. Nepr. Lietuvos vyriausybė nemažą jaunų žmonių skaičių studijuoti įvairiausius dalykus užsienyje? Net ir toji patį, vis už liežuvio ar spaudoje dažnai užkliūnanti, Lietuvos kariuomenė, be savo karininkų siuntimo į užsienio karo akademijas, (kur neretai pasitaikydavo, mūsiškiai karininkai baigdavo pirmaisiais ar vienais iš geriausiųjų) duodavo stipendijas dar ir medicinai, veterinarijai, technikai ir kitiems dalykams studijuoti. Jeigu tautietis J. G. nebuvo vyriausybės nei mūsų Krašto Apsaugos Ministerijos parinktas kandidatu užsienyje studijuoti, arba aš nebuvau paskirtas kandidatu į kokią nors užsienyje buvusią karo akademiją, tai nereiškia, kad dabar mes abu turėtume priekaištauti buv. Nepr. Lietuvos vyriausybei ar Krašto Apsaugos Ministerijai, kas ką išsigalvodami — rašydami, arba kalbėdami apie kokias nors neegzistavusias "kinų sienas" ir kultūrinės propogandos ignoravimą. Taip pat negalime priekaištauti buv. Nepr. Lietuvos vyriausybei ir Lietuvos kariuomenei, kad, pavyzdžiui, mūsų rašytojai neparašė tokių kūrinių, kurie būtų verti Nobelio premijų ar pasaulinio garso, o mūsų mokslo vyrai neišrado radaro, televizijos, atominės bombos ar penicilino...

O jei jie būtų ką nors ypatingo padarę — pasiekę, tai reikia tikėtis, kad jei mūsų Nepr. Lietuvos vyriausybė būtų ir nepadėjusi (tuo sunku patikėti!), tai vistiek tos visos "kinų sienos" būtų buvę pralaužtos.

Kad "dabar ta kinų siena nutyso ir aplinkui išeivius iš Lietuvos" irgi negalima sutikti, o jei taip ir būtų, tai ar čia irgi kalta buv. Nepr. Lietuvos vyriausybė ar Lietuvos kariuomenė?

Jei tokia "kinų siena" ir būtų, tai aišku, kad čia kalti mes patys, mūsų rašytojai. Dauguma mūsų rašytojų tremtyje gyvena angliškai kalbančiuose kraštuose ir niekas jiems nedraudžia rašyti naujas knygas anglų kalboje, ar anksčiau parašytas, išvertus išleisti angliškai ir tuo laužti "kinų sienas", daryti kultūrinę propagandą, jei tik jų knygos turės pasisekimą. Juk mūsų rašytojai, kaip inteligentai, beabejo, greitai pra-

moko angliškai. Tačiau ir to nereikia. Anot tos patarlės, "kas nori šunį mušti, tai ir lazdą suranda"... Panagrinėkime, kad ir pabėgėlio ruskelio V. Kravčenko sunkų kelią į pagarsėjimą ir turtą. V. Kravčenko nutraukė ryšius su savo komunistiniais globėjais dar tuo laiku, kada komunistinio ir kapitalistinio pasaulių santykiai buvo labai geri. Abi pusės dar tebebuvo apsvaigę pergale ir, tik pasibaigusio karo meto bendradarbiavimo, gerais prisiminimais Po ilgų ir nesėkmingų mėginimų, pagaliau V. Kravčenko pavyksta patalpint amerikoniškoje spaudoje savo pirmąjį straipsnį apie komunizmą. Ir koks buvo jo nusivylimas! V. Kravčenko sakosi, kad jis savo pirmojo straipsnio beveik negalėjęs atpažinti — taip buvęs išbraukytas, ištaisytas ir "iščenzūruotas". Tai tau ir spaudos laisvė?!..

Visdėlto, nežiūrint tokios prastos pradžios V. Kravčenko knyga "Pasirenku Laisvę" 1946 m. U. S. A. buvo labiausiai perkama knyga. Šiandien gi V. Kravčenko pats prasilaužė pro "kinų sieną" ir padarė milžinišką antikomunistinę propagandą.

Arba, štai buvęs Kanadoje Sovietų ambasados šifro tarnautojas Igor Gouzenko, 1945 m. atidengęs atominių šnipų tinklą, visai neseniai išleido naują knygą **"The Fall of a Titan"**, vėl jis griebs tūkstančius dolerių, vėl bus padaryta didžiulė antikomunistinė propaganda. Charakteringa, kad jie abu anksčiau nei Sovietų Sąjungoje, nei čia, Naujame Pasaulyje, jokių knygų nebuvo rašę, tačiau, jų pastangos ir užsispyrimas atidengė jiems kelią į turtą ir pagarsėjimą. Jie neverkė dėl kokių nors "kinų sienų", nieko nekaltino, nepriekaištavo, bet dirbo, ieškojo kelių ir atrado.

Pagaliau, toliau nejieškant, ar ne pavyzdys mūsiškiams rašytojams tremtyje yra mūsų Ignas Šeinius-Jurkūnas ir jo "Raudonasis Tvanas" ir kiti veikalai, visi parašyti net ne lietuvių kalboje. Ar ne Igno Šeiniaus žodžiai yra, kad patys rašytojai turi jieškoti būdų padėti Lietuvos kultūros reikalui?

Gerb. Ignas Šeinius niekur nepriekaištauja nei Nepr. Lietuvos vyriausybei nei neišranda jokių "kinų sienų", o jei pasitaikė kliūčių, tai jis pats jas ir stengėsi nugalėti. Turbūt, tautietis J. G. pritars ir sutiks, kad Ignas Šeinius ir bus tas vienas iš jo jieškomų tremtyje milžinų, o jo veikalai tai yra puikiausi pabūklai mūsų laisvės byloje, nes, anot suomių propagandos ministerio, Šeiniaus veikalas Šiaurės Europoje turėjo nemažiau reikšmės, kaip visa armija kariuomenės. Surado šis mūsų milžinas tremtyje kovos būdus ir kelius. Nereikia jam, kaip tam tautiečiui Aloyzui Baronui, paskutiniame jo "Drauge" spausdintam romane, "Sodas už horizonto," rašinėti apie siauromis krūtinėmis Lietuvos karininkus (berods, tų karininkų buvo daugiau su plačiomis krūtinėmis), nereikia jam aprašinėti apie vatą žalsvuose Lietuvos karininkų švarkuose. Juk tai grynas "baronizmas"!...

Kokios menkos ir pasigailėjimo vertos atrodo tokios knygelės, kaip Al. Barono "Sodas už horizonto," ar kad ir to paties Jurgio Gliaudos "Ora pro nobis," jei jos palygintume su Igno Šeiniaus "Raudonuoju Tvanu," su Vytauto Alanto — "Pragaro Pašvaistėmis", Jurgio Jankaus "Naktis ant Morų" ir kitų tikrų rašytojų knygomis

Jeigu tokios knygelės ir būtų anglų kalbon išverstos, tai labai menkai susirastų pirkėjų amerikonų ar kanadiečių tarpe, nes jie jau geriau pasirinks knygeles apie "seklius ar gangsterizmą. Nepadarys tokios knygelės nei kultūrinės propagandos, nepralauš įsivaizduojamą jų "kinų sieną", ir niekas nepaskaitys tų knygelių autorių "milžinais".

Pabandykime atspėti ko tokiomis rašliavomis yra siekiama, ko jieškoma?

Ar tai yra, kaip neseniai "Karyje" Pranys Alšėnas rašė, "palaidoj baloj taškymasis botagu" ar tautietis Jurgis Gliauda siekia paveržti iš Aloyzo Barono "antimilitarizmo" čempionatą, ar jis mano, kad jo panašios rašliavos padės susirasti mecenatą jo knygelei "Ora pro nobis" anglų kalba išleisti?

Jurgis—Gediminėnas

Lietuvių Sąjungos "RAMOVĖ" New Jersey skyrius Newarke, š. m. lapkričio mėn. 28 d. rengia Tautos (8 rugsėjo) ir Kariuomenės (lapkričio 23 d.) Švenčių minėjimą.

Minėjimas prasidės Newarko Lietuvių Šv. Trejybės bažnyčioje 10 val. 30 min. pamaldomis už Lietuvių Tautą ir žuvusius dėl Lietuvos Nepriklausomybės ir Laisvės.

Pritaikintą pamokslą pasakys Tėvas Žiūraitis.

Po pamaldų, parapijos salėje, įvyks akademija.

Paskaitą, minėjimo temomis, skaitys Laisvinimo Komiteto Pirmininkas p. V. Sidzikauskas.

Meninėje dalyje dalyvaus Šv. Cicilijos choras, solistės, muzikai ir deklamatoriai.

Kviečiama visą lietuvišką visuomenę atsilankyti.

"Ramovės" Valdyba.

KARIO Platinimo Vajus.

Skaitytojų, leidėjų ir redakcijos troškimas visiškai sutampa siekiant vieno pagrindinio tikslo: padaryti KARIO žurnalą geresni ir įdomesnį. Tai įmanoma ir bus pasiekta, jei pastangų bus dedama ir iš skaitytojų, didinant KARIO prenumeratorių skaičių.

Redakcija kviečia visus skaitytojus dalyvauti 1955 metų KARIO Platinimo Vajuje.

Kiekvienas skaitytojas yra kviečiamas surasti dar bent vieną naują skaitytoją ir pasinaudoti mūsų siūloma lengvata: iki sausio mėn. 1 d. atsiųstos dvi prenumeratos kainuoja tik $8.00, vietoj $10.00.

Tačiau veiklūs ir energingi platintojai prašomi verbuoti kiek galint daugiau skaitytojų. Jiems KARYS atsilygins knygomis, kurias gaus nemokamai 10 daugiausia prenumeratų surinkę KARIO platintojų.

Kviečiame visus platinimo talkon!

KARYS

WALTER SCOTT

(IŠTRAUKA IŠ KRYŽIAUS KARŲ ROMANO "TALISMANAS")

Reginys keičiasi: tegu nuskamba dūdos ir litaurai, ir tegu pakyla liūtas guolyje savo.

Nuo vienišų Jeruzalės kalnų pereiname į Ričardo Liūtaširdžio, anglų karaliaus, būstinę. Kariuomenė, su kuria narsusis karalius ruošėsi įžengti į Jeruzalę, buvo įsitaisiusi tarp Akko ir Askalono. Jo drąsus sumanymas būtų buvęs įvykdytas, jeigu ne karališkųjų kryžininkų pavydas. Visomis jėgomis jie stengėsi suardyti jo planus. Išdidus ir paniekinantis anglų monarcho elgesys, jo puikumas kėlė jų pasipiktinimą; savo aiškia panieka silpnam ir nedrąsiam jis užkūrė juose dar didesnę neapykantą, nors jie puikiai jautė jo pranašumą, jo tvirtumą, vyriškumą ir karinius sugebėjimus. Štie vaidai, ypač nesutikimas tarp Ričardo ir kitų karaliaus, Pilypo iš Prancūzijos, dažnai perkeldavo visus barnius į asmenišką dirvą ir trukdė imtis visų, narsaus Ričardo sugalvotų, priemonių.

O kryžininkų kariuomenė vis mažėjo; kareivių pabėgimai kaskart dažnėjo. Daugumas vadų, nematydami daugiau nei naudos, nei garbės, išeidavo, išsivesdami su savimi ir savo armijas.

Nepakenčiama, deginanti dienos kaitra, šaltos naktinės rasos, neįprastas šiauriečiams ateiviams klimatas turėjo kareiviams žudančių pasekmių.

O ir priešų ginklai padarydavo žymių nuostolių. Tiesa, Saladino, žymiausio muzulmonų karo vado Rytuose, lengvai ginkluotiems kariams sunku buvo kautis su plieno šarvais apkaltais frankais, bet nors jo kariuomenė keletą kartų buvo sumušta ir išblaškyta, tačiau savo kareivių skaičiumi ji viršijo priešininką ir nuolat iškylančiuose lengvuose susirėmimuose dažnai gaudavo viršų. Matydamas, kad kryžininkų armija smarkiai tirpsta, Saladinas pasidarė dar drąsesnis. Kryžininkų stovykla buvo apsupta, beveik apgulta lengvosios kavalerijos dalinių. Nedideliais greitais arkliais muzulmonai lakstė aplink savo priešus, nuolatos pasiruošę puolimui ir prie pirmojo priešpuolio greitai išsisklaidą. Priešakiniai krikščionių daliniai, siunčiami pargabenti maisto, nuolatos netekdavo dalies savo karių. Juos užpuldavo, visi ryšiai su užnugariu nutrūkdavo, gyvybės kaina jie turėdavo nusipirkti sau gyvybinius reikmenis, o vanduo, kaip Dovydo laikais, buvo pasiekiamas tik kraujo kaina.

Sunkiai ėjosi krikščionims, bet karalius Ričardas savo tvirtu ryžtumu ir nenusilpstančiu veiklumu įkvėpdavo ir palaikydavo smunkančią kariuomenės dvasią. Ištisomis dienomis nenulipdamas nuo žirgo, jis atmušdavo priešų antpuolius, arba, pasirodydamas su keleta riterių, jis ateidavo netikėton pagalbon, pakreipdamas pergalės burtus į krikščionių pusę tuo metu, kada jų žlugimas atrodė neabejotinas.

Nuolatinis fizinis nuovargis ir dvasiniai neramumai, be to, nesveikas klimatas buvo tie veiksniai prieš kuriuos nebegalėjo atsilaikyti stipri Ričardo sveikata. Azijoje siautusi karštinė palaužė jo jėgas; pirmiausia jis turėjo atsisakyti nuo jojimų, pagaliau ir nuo pirmininko vietos karinėje kryžininkų taryboje, sušaukiamoje pavojaus metu.

Sunku pasakyti, kaip paveikė Ričardą kryžininkų sudarytos su Saladinu trisdešimties dienų paliaubos. Iš vienos pusės jį stipriai erzino vilkinimas, kurio dėka nusistūmė šventojo tikslo išpildymas; iš kitos pusės — greito pasveikimo viltis ir galimybės pasirodyti kovos lauke vertė jį džiaugtis tokia įvykių eiga. — "Nesurinks draugai pergalės vaisių tuo metu, kada aš gulėsiu ligos patale", — galvojo jis.

Pikta buvo girdėti Ričardui, kad nerūpestingumas ir nesusiklausymas užvaldė kryžininkus jo ligos metu. Visi ženklai liudijo, kad pasisekimo viltis apleidžia kariuomenę, kad silpsta vyriška, tvirta, juos gaivinusi ir budrumą kvėpusi dvasia. Paliaubų metu kariuomenė turėjo pasiruošti lemiamajam Jeruzalės puolimui, o tuo tarpu ji eikvojo laiką ir jėgas apsisiausdama sutvirtinimais, apsikasdama grioviais, tarsi būtų rengiamasi atmušti žiaurus priešas.

Tokios žinios baisiai erzino anglų monarchą. Tarsi liūtas, uždarytas geležiniame narve ir matydamas savo grobį skalija dantimis — taip niršo savo ligos sukaustytas Ričardas. Jį apsupantieji drebėjo prieš jį, gydytojai negalėjo turėti tos įtakos, kuri išgaunama paciento pasitikėjimu. Tik baronas Miltonas, nuoširdžiai prisirišęs prie karaliaus, nesibaidydamas sukelti jį prieš save ir brangindamas savo karaliaus gyvybę ir garbę nepailsdamas rūpinosi jo pasveikimu.

Sir Tomas Miltonas buvo žymus Kumberlando grafijos bajoras. Tačiau ne už žymumą ir turtą jis buvo gerbiamas — už narsą ir dorybes. Normanai vadino jį lordu de Vo, o saksoniečiai, pagal senovines tradicijas, jį šaukė tiesiog Tomu. Saksoniečiai didžiavosi, kad jų kraujas tekėjo garsiojo kario gyslose.

Baronas Miltonas lydėjo karalių visuose jo žygiuose. Visur jis buvo žinomas savo drasumu ir narsa. Savo paprastumu, kartais prieinančiu iki grubumo, jis patiko drąsiajam karaliui. Kietas ir niaurus, jis niekino blizgučius ir tolinosi nuo pataikaujančių dvariškių.

Niekas negalėjo žinoti jo ketinimų, niekas net neišdrįso domėtis jo rūpesčiais apie ligonį. Baronas Miltonas nepasitraukdamas budėjo prie vis stiprėjančios ligos kankinamo Ričardo lovos. Sunku jam buvo susidoroti su ligoniu, kuris negalėjo nurimti: jis veržėsi į kovos lauką, o jo liga buvo prirakinusi jį prie patalo. Anglijos kariuomenė mylėjo Miltoną, tarnaujantį jų karaliui ir besirūpinantį juo ligos metu. Jie matė jame karį, nesavanaudžiai padedantį savo artimui, traukiama tiktai nuoširdžios draugystės, paprastai sujungiančios visus, kas kiekvieną dieną drauge sutinka vienodus pavojus.

Kartą vakare, kai nepakenčiamas Sirijos saulės karštis jau buvo pradėjęs kristi, Ričardas gulėjo savo guolyje nusilpęs nuo kentėjimų. Didelės akys, visuomet skaidriai blizgančios, degė karštine; rusvos garbanos, krisdamos ant jo veido, buvo išsidraikę ir susivėlę, suvelta barzda ir ūsai dengė lūpas ir smakrą. Neramiai blaškydamasis lovoje jis dažnai numesdavo apklotuvą, arba ir vėl užsitraukdavo jį ant savęs. Net dabar iš nekantrių sergančiojo judesių galima buvo

įžvelgti jo gyvas karštas būdas, jo sumanus ir veiklus charakteris.

Prie jo galvos palinko Tomas de Vo, kurio veido išraiška, išlyginti judesiai ir visa povyza buvo rėžiantis kontrastas su sergančiuoju monarchu. Jis buvo žymiai aukštesnio ūgio už vidutinį, turėjo ramybės ir tvirtumo atspaudą. Ilgi ir tankūs plaukai buvo susukti ratu, kad patogiau juos galima būtų pabrukti po šalmu. Nesudrumsčiamas aiškus ramumas ir vyriškumas spindėjo jo juodose akyse — vieną akimirką užliedavo jas migla, ir tai būdavo tais atvejais, kai jis pastebėdavo savo monarchą apėmusį didelį susijaudinimą. Veido bruožai, kaip ir visi jo judesiai, buvo grubūs. Gal būt, savo metu jis buvo gražus, dabar gi raukšlės ir kovose gauti kardų randai buvo stipriai išiškreipę jo veido bruožus. Tamsios spalvos su prožiliu jo ūsai normanų papročiu buvo nutysę žemyn. Jo aukštas, stambus liemuo, plati, galinga krūtinė, tvirta ranka, visi jo sąnariai liudijo apie jo jėgą, apie tai, kad jis drąsiai ir lengvai galėjo pakelti žygio sunkumus, susijusius su nesveiku klimatu.

Daugiau kaip tris naktis nesitraukė jis nuo ligonio lovos, tegaudamas pasilsėti tiktai kelias minutes. Jis net nebuvo nusiėmęs savo ginklų, jis beveik nepakeisdavo padėties, ir pakildavo tiktai tam, kad prie sukepusių Ričardo lūpų prineštų gėrimą arba vaistus, kurių karalius nesutiko priimti iš kitų rankų, kaip tik iš jo. Kažkoks susijaudinimas buvo apėmęs nejudrius kario judesius, ir švelnus rūpestingumas sudarė stiprų kontrastą su vyriška grubaus kario povyza.

Palapinė, kurioje gulėjo karalius, nekrito į akis savo puošnumu; ji buvo įrengta gana paprastai, greičiau net vargingai. Tiktai ginklų, apsiginamųjų, ir puolamųjų, pritvirtintų prie stulpų ir išmėtytų po visą palapinę gausumas tuojau patraukdavo kiekvieno žvilgsnį. Asla buvo iškiota medžioklėse užmuštų žvėrių kailiais; daugelis tų kailių buvo sukabinti ant palapinės sienų. Kampe, ant kailių krūvos, buvo įsitaisę trys milžiniški šunys, visuomet lydintieji savo poną dažnose jo medžioklėse. Didžiuliai, balti kaip sniegas, anais laikais vadinami allanais, jie lengvai sukeldavo kiekvienam baimės. Žaizdomis išraižytos jų kaktos, žvėrių nagų ženklai jų kailyje pagaliau visa jų išvaizda pasakote pasakojo, kad jie dažnai išeidavo nugalėtojais iš laukinių kovų su miškų gyventojais. Išsivėpę nasrai, apkritusiais antakiais akys, nukreiptos į Ričardą, tarsi nustebusios klausinėjo ji, kodėl taip ilgai jie paliekami tinginiauti ir nieko nedirbti.

Visos palapinės apystovos aiškiai kalbėjo apie jos valdytojo charakterį. Ant nedidelio stalelio netoli lovos gulėjo trikampis plieninis skydas, kuriame buvo atvaizduoti trys bėgantieji liūtai. Juos monarchas buvo įjungęs į savo herbą. Šalia buvo vainikas, besiskiriąs nuo hercogo vainiko tiktai viršutiniosios dalies priešakyje paaukštinimu ir raudona auksomine auksaverte — anglų monarcho privalumas. Į stalą buvo atremta rūsti, visuomet paruošta karališkųjų teisių apgynimui Ričardo kuoka, kurios sunkumo nebūtų įstengusi pakelti jokia kita ranka.

Vidiniame karališkosios palapinės skyriuje visuomet budėdavo trys karaliaus svitos karininkai. Jų veiduose žymėjo didelio vidujinio neramumo atspaudas: kas bus su jais, jeigu jų viešpats numirs? Šitą niaurų baiminimąsi jautė ir sargyba, vaikščiojanti pirmyn ir atgal prie įėjimo į palapinę, arba paniūrusiomis, iškaltomis rūškanomis išvaizdomis stovėdama atsirėmusi savo alebardų, ramiai, tarsi sustingusi, labiau primindama suakmenėjusias statulas, negu gyvus žmones.

— Vadinas, — paklausė karalius, pabudęs po ilgokų ir žiaurių karštinės priepuolių, — tu neturi man malonesnių žinių, sir Tomai? Visi mūsų riteriai pavirto moterimis, o visos moterys pasidarė davatkomis, ir nė viename asmenyje nebeliko vyriškumo, pagarbos ir rūpesčių silpnąją, švelniąja lytimi, kad įkvėptų geriausių Europos karių stovyklą. Deja!

— Valdove, — atsakė de Vo, kantriai pakartodamas savo prieštaravimus toli gražu ne pirmą kartą, — vyriška mūsų kariuomenės dvasia yra sulaikoma tiktai paliaubų. Kas liečia moteris, tai nebūdamas jų šalininku, aš, nors ir retai keičiu plieną ir ginklą į auksą ir aksomą, vis dėlto, turiu pasakyti, kad šiuo metu geriausios mūsų damos lydi jos didenybę karalienę ir princesę jų suorganizuotoje maldininkų kelionėje į Engadino vienuolyną pasimelsti už jūsų didenybės pasveikimą.

— Dieve mano, — sušuko Ričardas Liūtaširdis susijaudinusiu balsu, — karališkojo kraujo žmonos ir dukterys rizikuoja savo gyvybe ir garbe pavojaus šalyje, suteptoje stabmeldyste, kur gyventojai neturi nei sąžinės, nei pagarbos žmogui, nei uolumo ir meilės tikrajam Dievui!

— Jūs pamirštate, valdove, kad jos yra saugomos duotojo Saladino žodžio, — atsakė de Vo.

— Taip, taip, — prakalbo Ričardas, — aš skolingas sultonui, bet aš užlyginsiu savo kaltę jam. Kad tik Dievas duotų pakilti man ant kojų, ir tada neilgai truktų, kad aš pasiteisinčiau prieš mūsų armijas, prieš visus krikščionis ir visus stabmeldžius.

Nepaprastai susijaudinęs pakilo Ričardas, ištiesė ligi pečių apnuogintą ranką, suspaudė kumštį ir pagrasino juo, tarsi laikydamas kardą arba kuoką ir tarsi pasiruošęs perkirsti sultono šalmą, papuoštą brangiais akmenimis. Didelėmis pastangomis de Vo vėl paguldė savo valdovą ir apklostė jį su švelniu mylinčios motinos rūpestingumu, motinos, sergančios susirūpinimu dėl savo kūdikio kaprizų. Žinoma, iš jokio kito asmens Ričardas nebūtų pakentęs šitokios prievartos.

— Nors tu esi ir kietas, tačiau stropiai rūpiniesi ligoniu, — pasakė karalius su karčia šypsena, pasiduodamas de Vo jėgai ir neįstengdamas jam pasipriešinti, — iš tikrųjų, tau geriau tiktų senelės kepuraitė, o man — vaikiški vystyklai: abu mes būtume panašūs į auklę su vaikučiu ir daugiau nebebaidytume mūsų gražuolių.

— Ne tik gražuolėms mes buvome baidyklėmis, — atsakė lordas de Vo, — tikiuosi, valdove, kad mes išgyvensime dar keletą dešimčių metų mūsų priešų baimei. Ir ką gi reiškia karštinės priepuolis? Pakęskite ir būkite ramūs, kad jūsų liga greičiau praeitų.

(Bus daugiau)

Invalidų padėka

L. L. Karo Invalidų Draugijos Valdyba širdingai dėkoja Detroito Ramovės Skyriaus Valdybai ir visiems aukojusiems už stambią auką — (135 dol. 50 cent.) L. L. Karo Invalidams sušelpti.

A. A. BRIG. GENEROLĄ V. NAGIŲ PRISIMENANT

Skaudūs šie dešimtieji mūsų tremties metai, išplėšusieji iš mūsų tarpo tokį gausų skaičių Lietuvos kariuomenės veteranų.

Skaudūs ir todėl, kad beveik visi jie dar nebuvo senatvės palenkti, visi, kol neužmerkė akių, dirbo ir gyveno Tėvynės vadavimo idealu ir lietuvybės stiprinimu tremtyje.

Bet ta pati tremtis ir buvo priežastimi jų mirties, tikriau sakant, jų fizinio sunykimo svetimoje aplinkoje.

Greta kitų tik ką atidavėme svetimai žemei ir a. a. brigados generolą, gydytoją Vladą Nagių-Nagevičių, kurį dėl jo nepaprastų nuopelnų ir didžiai kūrybinės veiklos galime vadinti vienu iš Lietuvos Kariuomenės tėvų, vienu iš pirmutinių savanorių, 1918 m. lapkričio 23 d. pirmuoju Įsakymu Kariuomenei paskirtu Krašto apsaugos tarybos nariu. (Gen. Nagius jau 1918 m. birželio ar liepos 10 d. buvo paskirtas į komisiją karinėms jėgoms organizuoti. Ji veikė prie Lietuvos Tarybos. **Red.**)

Vladas Nagius - Nagevičius gimė 1880 m. birželio 29 d. Kretingoje — pajūrio žemaičiuose, krašte nusėtame piliakalniais, milžinkapiais, alkomis, kur kiekvienas kalnelis, upės vingis bei gyvenviečių vardai bylojo apie didvyriškas protėvių kovas su vikingais, abejais vokiškais ordinais ir kitais priešais.

Netenka abejoti, kad gimtinės aplinka padėjo susiformuoti lietuviškai generolo dvasiai dar ankstyvoje jaunystėje. Nėra žinių apie velionies lietuvišką veikimą einant vidurinius mokslus Palangoje ir Rygoje, tačiau studentaujant Petrapilyje reiškiasi kaip susipratęs ir aktyvus lietuvis. Lietuviškas nusistatymas paveikė ir parenkant profesiją. Studijavo archeologiją ir mediciną, laisvas profesijas, kuriomis buvo galima verstis Lietuvoje, nes valdines tarnybas tėvynėje užimti rusų valdžia lietuviams drausdavo.

Karo Medicinos Akademiją baigė 1910 m. ir paskirtas gydytoju į karo laivyną atitarnauti už valdinę stipendiją. Dalyvavo rusų karo laivyno operacijose Pirmojo Pasaulinio karo metu. Buvo apdovanotas keliais pasižymėjimo ženklais.

Griežtai lietuviškas vėlionies nusistatymas ypač pasireiškė per Lietuvių Seimą 1917 m. Petrapilyje. Daugumai atstovų pasisakius už Lietuvos nepriklausomybę ir visų ryšių nutraukimą su Rusų Imperija, atsirado žmonių, kurie pabūgo griežto reikalavimo ir bandė Seimui sutrukdyti priimti minėtus sprendimus. Ginčų įkarštyje, vienoje savo kalbų, velionis ugningai smerkė netikinčius į Nepriklausomą Lietuvą ir bailius ir baigė savo kalbą šūkiu: "šalin, zuikiai!"

Bet tikraji Nagių — kūrėją ir organizatorių pažinome tik Nepriklausomoje Lietuvoje. Dar Vilniuje 1918 metais gruodžio mėn. skiriamas Karo Sanitarijos viršininku ir šią vietą užėmė iki pat bolševikų okupacijos — 1940 m. birželio 15 d.

Pradžia buvo sunki. Lietuva karo ir okupantų visiškai nualinta. Visko trūksta, trūksta ir maisto. Jaunutė savanorių kariuomenė turi nuostolių kovose ir dėl epidemijų. Vaistų veik nėra. Vėlionies energija ir organizacinis patyrimas gelbsti padėti. Suorganizuotas ligoninių tinklas, sveikatos tarnyba dalyse, kruopščiai apsirūpinama būtiniausiais vaistais, surenkant kas galima krašte ir kiek aplinkybės leidžia pasirūpinant iš svetur. Jo asmeniški ryšiai su svetimųjų valstybių misijomis ir ypač su JAV Raudonojo Kryžiaus plk. Edward W. Ryan, buvo ypatingai naudingi ir daugeliui karių išgelbėjo gyvybę.

Reikiant vėlionis nevengdavo pasirodyti kovos linijose inspektuojant sanitarijos darbą. Už dalyvavimą kautynėse ties Kalkūnais (netoli Daugpilio) apdovanotas Vyties Kryžiumi.

Sumanių ir gabių padėjėjų lydimas, vėlionis Karo Sanitariją išvystė į pavyzdingą, moderninę įstaigą, neatsiliekančią nuo geresniųjų įstaigų Vakarų kraštuose. Visada domėdavosi karo sanitarijos pažanga, vėlionis dalyvavo tarptautiniuose karo sanitarijos kongresuose — 1933 m. Ispanijoje ir 1935 m. Belgijoje.

Bet rūpestis vien karių sveikatingumu ir sužeistųjų gyvybės gelbėjimu tokios kūrybinės veiklos žmogų, kaip vėlionis, patenkinti negalėjo. Buvo daug kovų aukų, kurių gyvybė buvo išgelbėta, bet liko invalidais. Jie buvo reikalingi ne tik moralinės, bet ir materialinės paramos. Kovoms besibaigiant generolas ypatingu rūpesčiu ir pasišventimu griebiasi tvarkyti karo invalidų reikalus.

Pirmaisiais Lietuvos Nepriklausomybės metais. Iš dešinės kairėn: gen. S. Žukauskas, Dr. K. Grinius ir gen. V. Nagius.

Nepriklausomybės pradžioje išlikę kuklūs, krašto atstatymas reikalavo daug lėšų. Jo pastangomis buvo praverti invalidų globos įstatymai, aprūpinti protezomis, nustatytos pensijos, pradžioje kuklios, vėliau, ištekliams didėjant, didėjo ir pensijos. Generolo rūpesčiu ir sumanumu buvo įsteigtos invalidų dirbtuvės, kuriose invalidai dirbo ir mokėsi jiems tinkamų amatų. Gerai vedamos dirbtuvės turėjo didelį pasisekimą, nestigo nei privačių, nei valdinių užsakymų, invalidų būklė vis gėrėjo, rytojus jų buvo užtikrintas.

Greta šių darbų, generolas imasi dar vieno didelio darbo — Karo Muzėjaus kūrimo, jam pavesto, kaip archeologui, 1919 m. spalio 8 d. ir kurio jis neapleido iki pasitraukimo iš Lietuvos.

Vėlioniui priklauso ypatingas nuopelnas už sukurtą naują Karo Muzėjaus idėją, artimą mūsų tautos dvasiai. Tai ne militarinio stiliaus muzėjus, kaip buvo kitur, bet muzėjus, atvaizduojantis lietuvių tautos kovas amžių bėgyje, politinėje, kultūrinėje ir karinėje plotmėje. Tuo būdu, Karo Muzėjus tapo ne tik Lietuvos kariuomenės šventovė, bet ir ypatingai branginama visos tautos. Ne tik Nepriklausomybės laikais visuomet būdavo pilna lankytojų, bet ir nuožmiųjų okupacijų laikais iš prislėgtų krūtinių dažnai prasiveržda vo mūsų himnas bei Marijos giesmė. Karo Muzėjus ir jo kūrėjas liks amžiams mūsų istorijoje, kol gyvuos Lietuvių Tauta.

Nežiūrint tokios plačios veiklos, vėlionis reiškiasi visur, kur liečiama Lietuva bei jos kariuomenė Ne be jo atsirado ir mūsų trispalvė, Vyčio kryžius — pasižymėjusiems kariams atžymėti. Kaip archeologas dalyvauja piliakalnių ir kitų senienų tyrinėjimuose, Švietimo Ministerijos pavestas dalyvauja tarptautiniuose archeologų kongresuose Londone ir Oslo. Jis buvo faktinas kūrėjas karininkų klubo "Ramovė", jo įkvėpti jos statutas ir tradicijos ir "Ramovės" kultūrinė veikla. Jo taip pat įkvėpta ir sukurta karių šeimų moterų draugija, pasirinkusi savo šefu kunigaikštienę Birutę.

Tai yra vieno pasiryžėlio dvidešimties metų darbas, iš kurių čia sužymėti tik svarbesnieji. Visi jie kilnūs, gražūs, naudingi ir nepamirštami.

Nenuostabu, kad vėlionis, be Vyties Kryžiaus, vyriausybės buvo apdovanotas visais Lietuvos ordinais. Vertino jo darbą ir pastangas ir svetimieji, nes buvo apdovanotas dvylikos svetimųjų valstybių garbės ženklais.

Baisiais 1944 m., kada bolševikinės ordos pasiekė Lietuvos sienas, generolas, nenorėdamas kęsti antrosios sovietinės okupacijos, pasitraukė į vakarus, tikėdamas, kaip ir visi tremtiniai, kad netrukus vėl galės grįžti į Tėvynę.

Deja, nei jo, nei kitų tremtinių viltys nepasiteisino. Vėlionis dėl šito labai kentėjo, bet rankų nenuleido. Planavo sanitarijos tarnybos išvystymą būsimame ginkluotame konflikte, darė siūlymus dėl lietuviškų dalinių steigimo tremtyje ir plačiai planavo kitus dalykus. Bet tremties aplinka, ypač sunki senam žmogui, kuriai jis prisitaikyti nesugebėjo ir laisvoje Amerikos šalyje. Svetima aplinka ir sunkus Tėvynės ilgesys griovė ir taip jau pašlijusią jo sveikatą.

Rugsėjo 5 d. bažnyčioje per pamaldas pasijuto blogai, alpdamas krito, susilaužė koją ir sutrenkė galvą. Ligoninėje iškentė operaciją ir atrodė besitaisąs, bet rugsėjo 15 d. 4 val. ryto, ištikus smegenų paralyžiui, užmerkė akis visiems amžiams.

Tebūnie jam lengva ši laisvoji žemė.

K. Tallat - Kelpša

Clevelando skautai vyčiai prie gen. V. Nagio karsto.
V. Bacevičiaus nuotr.

LAPKRIČIO 23 DIENOS MINĖJIMAS

Lapkričio 21 d. New Yorko Ramovėnai, talkinami Am. Legiono ir A. Liet. Legiono Postų, rengia Lietuvos Kariuomenės Šventės minėjimą, kuris įvyks didelėje Schwaben Hall salėje Brooklyne. Paskaitą skaitys buvęs Lietuvos Šaulių Sąjungos Vadas plk. P. Saladžius. Programoje dalyvaus solistė J. Augaitytė, aktorius H. Kačinskas, pianistas A. Mrozinskas, Skautų Vyčių Oktetas ir p. O. Matulaitienės vedama Maironio Mokyklos Tautinių Šokių Grupė. Šokiams gros J. Vedegio orkestras.

MŪSŲ BIČIULIAI

I. ĮMOKĖJO ĮNAŠUS:

38. Dabulevičius K.
Chicago, Ill.
39. Lietuvos Pasiuntinybė (2½ įn.)
Washington, D. C.
40. Namikas Juozas
Chicago, Ill.

II. AUKOJO "KARIUI":

1.	LS "Ramovė" Worcester Sk.	10.00
2.	Cijunskas Juozas	2.00
3.	Janulevičius Leonas	1.00
4.	Naujokas Matas	1.00
5.	Vaičiulis Vytautas	1.00
6.	Virbickas Leonas	2.00

"KARYS" DĖKOJA VISIEMS JŲ PARĖMUSIEMS

Karinės ŽINIOS

JA VALSTYBĖS.

JAV kariuomenė 1949 metais įsteigė kursus Lotynų Amerikos karininkams. Per tuos kursus jau perėjo 3000 karininkų, daugiausia žemesnio laipsnio. Šiemetinėj laidoj bus ruošiami vadai pulkams ir batalijonams vadovauti. Kursai vyksta ispanų kalba. Susidomėjimas jais yra didelis. Iki šiol tik Argentina kursais nepasinaudojo.

Krašto Gamybos Departamentas paskelbė, kad Amerikos kariuomenėje atskiri negrų daliniai jau panaikinti, juos išskirstant į baltos rasės dalinius. Šis žygis, tikimasi, padidins dalinių kovingumą, suprastins komplektavimą ir sutaupys išlaidas.

Amerikos sionistai daro žygių, kad Amerika neduotų ginklų arabų valstybėms. Prieš rinkimus jie gavo 313 parašų iš tų kandidatų į Kongresą ir Senatą, kurie sutinka su sijonistų siekimais. Sionistai tokių parašų prašė iš 750 asmenų.

SOVIETŲ RUSIJA

Iki šių metų Rusija susprogdino 10 atominių bombų. Amerika yra susprogdinusi 50, o Anglija — 3. Š. m. rugsėjo mėn. Rusija pradėjo naują seriją atominių bandymų Wrangelio saloje, Arktikoj. Manoma, kad be atominės bombos sprogdinimo, dar buvo bandomi ir jų taktiniai atominiai ginklai. Spėjama, tie bandymai jau baigti, nes didieji jų vadai, kurie sukiojosi rytuose, jau sugrįžo į Maskvą.

J. L.

NAUJA AMERIKOS STRATEGIJA EUROPOJE.

Susitarus Londone dėl Europos gynimo ir Vokietijos atginklavimo, JAV-bių vaidmuo Europos gynyboje nors palengva, bet pasikeis iš pagrindų.

Jos svarbiausi punktai yra:

1. Kai tik Vokietija atgaus nepriklausomybę ir pradės atsiginkluoti, dalis amerikiečių divizijų, esančių Europoje, bus atitraukta namo į judrų rezervą.

2. Amerika daugiau dėmesio kreips į aviacijos bazių statymą Europos vakarinių pakraščių valstybėse.

3. "Masyvinis atkeršijimas", kaip priemonė atgrasinti Rusiją nuo karo pradėjimo, turės pirmenybę prieš kitus karo vedimo būdus.

Tikima, kad naujoji strategija bus naudinga, nes:

1. Sudarymas sausumos kariuomenės rezervo JAV-bėse duos Amerikos karinėms pajėgoms daugiau lankstumo. Dabar beveik visi Amerikos kareiviai yra išbarstyti po 50 pasaulio valstybių. Namie sausumos kariuomenės beveik nėra.

2. Pasiekiamas didesnis taupumas, nes užsienyje esančios dalys brangiau atsieina išlaikyti ir aprūpinti, negu namie.

3. Sutaupyti pinigai gali būti investuoti į naujų ginklų gamybą, kurie reikalingi pasiruošti "masyvinio atkeršijimo" karui.

4. Gal tai šiek tiek padėtų subalansuoti valstybės biudžetą.

Tikima, kad davus ženklą pradėti, Vokietijos divizijos gali būti surinktos, apmokytos ir apginkluotos per 12—18 mėnesių.

Aviacijos bazės Europos pakraščiuose jau statomos ar joms statyti jau skirti pinigai.

Vidužemio jūroje Amerikos laivynas sustiprinamas papildomais lėktuvnešiais.

Pasitikėjimas Prancūzija sumažėja. Belgijos ir Olandijos uostai norima praplėsti, kad sugebėtų aptarnauti tiekimą Amerikos dalims Vokietijoj. Tuo sumažinamas priklausomumas nuo Prancūzijos, per kurią dabar eina visos tiekimo linijos.

Daug karinių statybų buvo numatyta Šiaurės Afrikoje, bet tos karinės bazės dabar bus perkeltos į Ispaniją.

Vokietijos atginklavimas sumažina Prancūzijos svarbą, kaip didžiausios sausumos armijos Europos gynybai tiekėjos.

Anglija pasilieka pagrindinis Amerikos sąjungininkas. Amerikos kariuomenė Anglijoje nesumažės, bet dar padidės.

J. L.

KARO PASKELBIMO SUKAKTIS

Spalio 9 d. sukako 15 metų, kai Kanada paskelbė karą nacių Vokietijai. Pirmą kartą šito krašto istorijoj, po dvi dienas užtrukusių parlamento ginčų, formaliai Kanada paskelbė karą. Kanados spauda pažymi, kad sukaktis beveik sutampa su paleidimu iš kalėjimo Werl, Vokietijoje, buvusio SS gen. mjr. Kurt Meyer, savo laiku nuteisto mirti už 18 kanadiečių nužudymą, patekusių nelaisvėn Normandijoj. Kai kurie laikraščiai įrodinėja, kad jo paleidimas laisvėn yra tikra "grėsmė ir pavojus taikai"...

Ta pačia proga, Kanados spaudoje buvo straipsnių, atvirai pripažįstančių, kad nuo 1939 metų, kai buvo paskelbtas karas nacių Vokietijai, pasaulis apsivertė augštyn kojom. Kanada ir jos 13 partnerių NATO sąjungoj, labai uoliai jieško būdų apginkluoti buvusį priešą vakarų Vokietiją prieš buvusį sąjungininką Sov. Rusiją. Ir šiuo metu Kanados kariuomenės ir aviacijos daliniai dar tebestovi vak. Vokietijoje, kad apsaugotų ją nuo galimo Sov. Sąjungos puolimo.

1939 metais visas Kanados ginkluotas pajėgas sudarė tik 12,700 vyrų, kurių sausumos kariuomenėje buvo apie 4500, laivyne apie 3600 ir aviacijoj 4600 vyrų. Gi II Pasaulinio Karo metu Kanada turėjo daugiau kaip milijoną vyrų, iš jų 730,625 buvo kariuomenėje, 215,000 aviacijoj ir 106,522 karo laivyne.

Po 68 mėnesių karo prieš ašies valstybes, Kanados ginkluotos pajėgos neteko 41,901 užmušto ir sunkiai sužeisto, iš jų kariuomenei teko 22,964, aviacijai — 17,100 ir laivynui — 1837.

Šiuo metu Kanada kasmet išmoka $127,000,000 karo pensijų ir kiekvieną mėnesį yra išrašoma po 200,000 čekių nustojusiems sveikatos veteranams ir jų šeimoms.

RUSŲ POVANDENINIAI LAIVAI PRIE KANADOS KRANTŲ.

Karo laivyno štabas paskelbė, kad paskutinių 18 mėnesių laikotarpyje, Atlanto ir Ramiojo Vandenyno pakrantėse pastebėta pastovi Sov. Sąjungos povandeninių laivų veikla. Taso agentūra pasiskubino šį paskelbimą tuoj pat paneigti ir pavadinti "išradimu".

KANADA KEIČIA GINKLUS

Reikalas iš naujo peržiūrėti įprastus ginklus ir kylantis naujas karinės strategijos supratimas, randa vis didėjančio pasisekimo Kanados gynybos planuotojų tarpe. Tie reikalai tik ir buvo pagrindinė priežastis Kanados gynybos ministerio inspekcinės kelionės po vakarinę Kanadą pereitą pavasarį ir tos kelionės pagrindinė konferencijų tema su aukštesniais kariniais vadais. Dabartinių vyriausių Kanados gynybos planuotojų nuomone, karo vedimo būdas, mygtuko paspaudimo būdu — push button, yra daug arčiau tikrovės, negu kad daugumas žmonių mano. Jų nuomone įprastųjų ginklų amžius baigiasi.

Nors kai kurie lėktuvai Kanados Karališkose Oro Pajėgose (RCAF) dar tik projektavimo stadijoj, bet jų dauguma bus supersoniniai. Dalis jų bus apginkluoti vairuojamųjų raketų svaidymo aparatais ir, nėra abejonės, kad visi lėktuvai bus sprausminiai.

Dabartinis šautuvas yra atsidūręs pačioje jo tobulinimo ir vystymosi eigos gale. Dėl įprastųjų ginklų susenimo, žinoma, yra ir priešingų nuomonių. Spalio mėn. pradžioje Kanados laivyno štabo viršininkas, viceadmirolas E. R. Mainguy, pareiškė, kad atominiai ginklai ir vairuojamos raketos dar nepasendino mūsų įprastų ginklų. Jei atominiai ginklai yra pats paskutinis ir tinkamiausias karo vedimo būdas, tai kokiam tikslui Sov. Sąjunga statosi tiek daug ir didelių karo laivų ir mases povandeninių? Jo nuomone, paskutiniai kariniai patyrimai Korėjoje ir Indo-Kinijoj parodė, kad įprastus ginklus, anaiptol, negalima laikyti pasenusiais ir nereikalingais.

Kanados dabartinė vedamoji politika yra ginklų ir ginkluotų pajėgų ilgas ir palaipsnis vystymas ir didinimas, long pull, skirtingas dideliam ir staigiam šuoliui, koks buvo užsimotas 1950 metais. Nes manoma, kad Sovietų Sąjunga nesiruošianti artimiausiu metu pradėti karo.

Numatomos pinigų sumos išleisti Kanados karo aviacijai yra užplanuotos net ligi 1961 metų. 1953 metais karo aviacija kaštavo Kanadai 430 milijonų dol., t. y. apie ¼ Kanados gynybos biudžeto. Šiais metais ji kaštuos apie 470 mil., sekančiais apie 460 mil., toliau suma išsilygins ir kaštuos apie 450 mil. kasmet.

Atominė bomba nelaikoma pakankamai grėsminga, kad sulaikytų nuo būsimo karo. Pagrindinė žemyno gynybos priemonė yra laikoma J . A. Valstybių strateginių bombonešių apsauga; tų bombonešių, kurie neštų atomines ir vandenilio bombas į Sov. Rusiją, jei rusai pradėtų karą.

Nežiūrint Kanadoje daug kur pasireiškiančio, taip vadinamo sezoninio nedarbo, kuris kai kuriem kanadiečiam tęsiasi jau beveik metai, š. m. spalio mėn. pradžioje vyriausybė paskelbė algų pakėlimą visai eilei augštesnių pareigūnų. Šiuo metu Jungtinio Štabo viršininkas gen. C. Foulkes per metus gauna $18.500, Laivyno Štabo viršininkas viceadmirolas E. R. Mainguy gauna $17.500. Yra ir kitų aukštų pareigūnų, gaunančių panašius atlyginimus.

J. Skaržinskas

VOKIETIJOS APGINKLAVIMAS

Londono susitarimą dėl Vokietijos apginklavimo patvirtinus, Vokietija turės 12 divizijų, aviaciją ir laivyną.

Ginklavimas ir kitas aprūpinimas jau paruoštas amerikiečių sandėliuose Europoje. Vak. Vokietijos vyriausybė jau turi įregistravusi 150,000 savanorių.

Kada bus pradėtas ginklavimas dar neaišku. Spėliojama, kad dar praeis 3—4 metai iki Vokietija galės praktiškai įsijungti į Europos gynimą.

Naujoji Vokietijos kariuomenė bus sudaryta iš 500,000 vyrų.

Sausumos kariuomenėj — 300,000 vyrų: 12 divizijų, iš jų 2 mechanizuotų pėstininkų, 4 tankų, 6 motorizuotos.

Aviacijoj — 86,000 vyrų: 10 bombonešių vienetų, 6 naikintuvų vienetai, viso 1,326 lėktuvai ir 2,000 lakūnų.

Laivyne — 50,000 vyrų. Laivai, tik ginkluoti pakraščių apsaugos greitlaiviai.

Be to, 64,000 pagelbinio personalo.

Leidžiama turėti generalinį štabą.

Vokietijai uždrausta gamintis atominiai, bakteriologiniai ginklai, taip pat vairuojamos raketos, dideli karo laivai, bombonešiai, povandeniniai laivai virš 350 tonų. Ji gali laisvai gamintis sprausminius naikintuvus, tankus ir patrankas.

Tankų divizijos turės po 300 tankų, dvigubai, daugiau kaip nacių Panzer divizijos turėjo II-jo pasaulinio karo metu. Motorizuotos divizijos turės po tankų batalijoną iš 60—80 tankų. Dvi mechanizuotos pėstininkų divizijos turės po 3 tankų batalijonus, 6 pėstininkų ir 1 žvalgybos šarvuočių batalijoną ir kitus pagelbinius dalinius.

Aviacijos uždaviniai — tik betarpis kautynių dalinių rėmimas.

Vyrų šaukimas kariuomenėn bus pravestas JA Valstybių pavyzdžiu. Karo tarnybos ilgis numatyta 18 mėnesių.

Naujosios kariuomenės mokymą ir drausmę norima taip sutvarkyti, kad nebegalėtų atgyti vokiškasis militarizmas.

Vokietijos armijos atkūrimas kainuos apie 10 bilijonų dolerių. Dalį padengs JA Valstybės. Tik šaltasis karas tarp komunizmo ir vakarų pasaulio sudarė Vokietijai palankias sąlygas apsiginkluoti ir atsistoti Vakarų pusėje. **J. L.**

1955 metais KARYS yra padidinamas 8 puslapiais, įvedami nauji, aktualūs skyriai ir bus gausiau gražių iliustracijų.

1955 metais pirmame KARIO numeryje pradedame spausdinti žinomo rašytojo Henriko Sienkievičiaus romaną

KRYŽIUOČIAI

Pirmą kartą Lietuvių kalboje skaitysite nepaprastai gražų Lietuvos — Lenkijos romantiškos praeities aprašymą ir jų karių žygius.

Sekite 1955 met; KARIO laidas!

Balys Brazdžionis

DVIDEŠIMT METŲ SPAUDOS DARBO BARUOSE

Šiemet " Kariui" minint 35 metų gyvenimo sukaktį, jos proga norisi apibūdinti jo artimo ir ilgalaikio bendradarbio Balio Brazdžionio išdirbusio spaudos ir visuomenės darbo srityje 20 metų ir to darbo vaisiais pasidalinti su mielaisiais "Kario" skaitytojais.

Balys Brazdžionis gimė 1916 m. lapkričio 20 d. Žaliosios vienk., Piniavos valsč., Panevėžio aps. Baigė Daujėnų pradžios m-lą, Pasvalio gimnazijos 1 kl., šarvuočių r-nės ir ryšių b-no mok. kuopas ir pakeltas į jaun. pusk. laipsnį. Savo visuomeninę gyvenimo veiklą pradėjo jaunystėje Daujėnų J. Ū. Ratelyje, kurio pirmininku išbuvo nuo 1932 iki 1937 metų. Greta to buvo aktyvus šaulių, pavasarininkų ir ugniagesių organizacijų narys-rėmėjas. Tuo pačiu pradėjo dirbti ir spaudoje "Jaun. Ūkininke". Pirmasis jo kūrinėlis tilpo 1934 m. balandžio mėn. Vėliau jo daug straipsnių tilpo "Karyje," "Jaun. Ūkininke", "Ūkininke", "Lietuvos Žiniose" ir kt. laikraščiuose. "Karyje" rašydavo apie Nepriklausomybės Kovų dalyvius, Vyčio Kryžiaus kavalierius ir žinias iš karių gyvenimo.

Kai antrąkart bolševikai grūdosi į Lietuvą, Balys Brazdžionis atsidūrė Vokietijoje, ir dirbo druskos kasyklose Celle bei Hambuern. Turi apie tai parašęs įspūdingus prisiminimus.

Karui pasibaigus Brazdžionis atsiranda Britų zonoje ir Meerbecko lietuvių stovykloje 1946—47 metais administruoja ir bendradarbiauja stovyklos dieniniame biuletenyje "Viltis". Daug rašė "Lietuvių Žodyje", "Žiburiuose" ir kt. tremtyje ėjusiuose mūsų laikraščiuose.

Emigracijos bangai pasijudinus Balys Brazdžionis išvažiuoja į Angliją, kurioje dirbo nuo 1947 m. iki 1950 m. Cheltenham, Gloss. Vėliau persikėlė gyventi ir dirbti į Bradfordą, kur greta savo kasdieninio darbo tekstilės pramonėje, buvo daugelio laikraščių atstovu ir korespondentu. Rašė "Britanijos Lietuviui" Londone ir "Išeivių Draugui" Škotijoje. Vėliau atstovavo ir plačiai bendradarbiavo "Amerikos Lietuvyje", "Darbininke", "Tėviškės Žiburiuose", "Drauge", "Šv. Pranciškaus Varpelyje", "Lietuvių Dienose" ir kt. periodiniuose leidiniuose. Daugiausia rašė korespondencijas, reportažus, pasikalbėjimus ir lietuvybės išlaikymo klausimais straipsnius. Buvo energingas D. Britanijos Lietuvių S-gos narys ir Sudelio bei vėliau Bradfordo tos s-gos skyrių pirmininkas.

Atvykęs į Ameriką, pradžioje dirbo "Amerikos Lietuvyje" kaip redakcijos narys ir ten išdirbęs 6 mėnesius persikėlė į Chicagą, kur dirbo "Drauge" pusantrų metų pressmano darbą. Greta to mokėsi ir baigė Radio - Televizijos - Elektros Coyne mokyklą Chicagoje ir šiuo laiku verčiasi radijo, televizijos, šaldytuvų taisymo amatu. Be to, anksčiau metus laiko Chicagoje vedė "Mūšos" spaudos kioską. Be to B. Brazdžionis yra išrinktas Ramovės Chicagos skyriaus korespondentu, Lietuvos Vyčių 36-je kuopoje II vicepirmininku ir "Pasaulio Lietuvių Žinių" biuletinio redaktorius nuo 1952 m. Žinias perduoda kiekvieną šeštadienį per WOPA ir WGES radijo stotis Sophie Barcus radijo valandėlių laiku. Reikia pažymėti, kad p. Balys Brazdžionis dar sugeba surasti laiko ir "Karyje" nuo 1953 m. pradžios veda mūsų karių gyvenimo skyrių, "Drauge" nuo 1954 m. pradžios redaguoja skyrių "Lietuvos Vyčių Veikla". Pasireiškė ir kaip aktyvus Lietuvių Enciklopedijos platintojas, ligšiol išplatindamas 45 prenumeratas.

Tai tiek žinių trumpai ir greitai perbėgus p. Balio Brazdžionio 20 metų spaudos ir visuomenės darbo barus. Ilgamečiui "Kario" bendradarbiui linkime ir toliau taip uoliai ir aktyviai darbuotis.

J. Janulaitis

KOVOTOJAS PRIEŠ CARĄ IR BERMONTININKUS

Advokatą ir visuomenės veikėją **Vladą Požėlą** mūs dauguma pažįsta tik kaip seną ir žymų Lietuvos socialdemokratų veikėją. Tačiau jis yra ne vien socialistinis kovotojas, bet buvo kovotojas ir dėl Lietuvos nepriklausomybės. Jis dalyvavo ir Lietuvos partizanų eilėse.

Vladas Požėla gimė 1879 m. balandžio 9 (22) d. Steigvilių kaime, Panevėžio aps., pasiturinčių ūkininkų šeimoje. Jau gimnazijoje Požėla pradėjo dalyvauti slaptame lietuviškajame veikime. Už lietuviškų raštų platinimą rusų buvo areštuotas, kalintas ir ištremtas iš Lietuvos.

Grįžęs į Lietuvą, vėl griebėsi slapto darbo prieš caro valdžią. 1905 m. revoliucijoje Požėla ypatingai buvo veiklus. Grįžęs iš Vilniaus Didžiojo Seimo, tuojau ėmėsi savo apylinkėse griauti rusų caro valdžią ir kurti demokratinę lietuvių. Smilgiuose, Pušalote, Rozalime ir Naumiesty likvidavo senas valsčiaus valdybas ir sudarė žmonių rinktas naujas. Rusus mokytojus išvaikė ir lietuviški mokytojai pradėjo mokyti lietuviškai. Rusų policijai pabėgus, suorganizuota sava, lietuviška policija. Per 3—4 mėnesius lietuviškos policijos veikimą tose apylinkėse neįvyko nei vienos vagystės, nei vienų muštynių.

Vladas Požėla

1919 m., kada Latvijoje ir Žemaitijoje įsikūrė bermontininkų gaujos ir grasė Pabaltijo kraštų nepriklausomybei, Vladas Požela vėl stojo į kovą. Jis drauge su Kipru Bieliniu, Z. Lukauskaite ir R. Skipičiu Šiauliuose sudarė lietuvių partizanų štabą ir sėkmingai vadovavo partizanų veiklai. Minimas štabas leido ir savo slaptą prieš bermontininkus laikraštį "Partizanas", kuriame buvo dedamos žinios iš partizanų kovų ir gyvenimo. Taip pat Vl. Požela dalyvavo ir lietuvių kovose su lenkais.

Šiemet Vladui Poželai sukako 75 metai amžiaus. Dabar jis gyvena Australijoje. **B. S.**

BUTEGEIDĖNAI PRISIMINĖ SAVO PULKĄ

Prie gražiai parengtų stalų, Chicagoje, spalio 23 d. p. Pauparo svetainėje susirinko buvę 7 pėstininkų Žemaičių Kunigaikščio Butegeidžio pulko kariai su šeimomis. Prieš ant sienos iškabinta trispalvė ir paveikslas su kariu ir sveikinimu. Stalai papuošti gėlėmis, aprūpinti p. Pauperienės įvairiais gaminiais. Atidarymo žodį tarė kpt. Vygaudas. Vėliau sveikino plk. Genys, buvęs 7 pėst. pulko vadas, kuris nuoširdžiais žodžiais prisiminė laisvės kovų laikus. Programos vedėjas Slavinskas perskaitė raštu atsiųstus sveikinimus. Kpt. Vygaudas perskaitė pulko istorijos santrauką.

Vėliau papasakojo savo atsiminimų mjr. Bobelis. "Kario" atstovas kvietė nepamiršti savo mylimo žurnalo, remti jį raštais, nuotraukomis ir nenutraukti ryšių su juo. Trys dalyviai išsirašė "Karį" visiems metams: p. Pauparas, Bubelienė ir Knepa Justinas. Orkestrui griežiant, visi dalijosi įspūdžiais ir linksminosi. Jaukiai ir gražai kariai atsiminė visus buvusius savo draugus ir kovas Žemaičių žemėje.

Bal. Brazdžionis.

Tik drausmingas, gerai išmokytas, paruoštas ir nepolitikuojąs karys yra baisus priešui.

Gen. S. Žukauskas

LAIŠKAI REDAKCIJAI

Labai dėkoju jums už siunčiamus "Kario" numerius.

Dabar kaip tik daug daugiau turiu laiko paskaityti, nes jau apkasuose nebereikia naktimis ir dienomis gulėti apsikabinus ginklą. Mes visi legijonieriai esame apgyvendinti gerose patalpose. Čia turime neblogą aprūpinimą. Kaip galvojama, iki 1954 m. gruodžio mėn. turėsime iš Tonkin išvykti į Saigon, nes čia perims Viet-min. Daugelis mūsų yra patenkinti, kad jau negirdime jokio šūvio. Tai čia įvyko mums visai nelauktas šio karo sustojimas Indokinijoje.

Daugumas jau baigiam savo tarnybas čia, nes anksčiau dar karo metu reikėjo tarnauti 24 mėn., nesvarbu ar pirmą, ar antrą kartą Indokinijoje. Dabar antrą kartą Indokinijoje tarnyba yra tik 18 mėnesių. Taigi man liko tik 4 mėn. Baigus tarnybą legijone, norėčiau pasiekti Amerikos legijoną ir ten tarnauti ir kovoti už Tautų laisvę, bet nežinau kokiu keliu ir kokiu būdu būtų galima pasiekti Ameriką bei jos legijoną. Norėčiau gauti patarimų. Gal kas atsiras, kas galės man patarti bei padėti. Tad prašau parašyti man laišką.

Su pagarba,

Leg. V. Ričkauskas,
S. P. 76310
T. O. E.
France.

"Kario" Nr. 7 puslapis 165, atvaizduoti 4 Vyčio paveikslai, iš kurių 2 stilizuoti. Tie atvaizdai skiriasi savo kryptimi, 2 nukreipti dešinėn, o kiti 2 kairėn.

Ar tai padaryta samoningai ar atsitiktinai — nežinau, bet reikalinga žinoti, kad heraldika nustato visai tikslias taisykles, kaip turi būti nukreipti atvaizdai herbuose.

Heraldika skiria dvi kryptis: heraldiškąją kryptį ir bažnytinę kryptį. Pagal heraldiškąją kryptį atvaizdai žiūri, eina, joja, juda kairėn, t. y. į vėliavos lazdos pusę. Bažnytine kryptimi — atvirkščiai.

Heraldikos taisyklės nustato, kad visi valstybių, miestų ir atskirų giminių vaizdai herbuose talpinami heraldiškąja kryptimi. Bažnytinė kryptis vartojama bažnytinėse vėliavose ir vaizduojant šventuosius. Svetimų valstybių, herbai, pav., Vokietijos, Bavarijos, Wuertenbergo, Danijos, Belgijos, Bulgarijos, Anglijos, Estijos, USA ir kitų rodo visus erelius, liūtus ir t. t. nukreiptus kairėn, t. y. į vėliavos lazdos puse. Žinoma, išimtį sudarė tik šv. Jurgis erelio krūtinės skyde, senosios Rusijos herbuose, bet ir ten visi kiti herbai erelio sparnuose yra nukreipti heraldiškąja kryptimi. Šv. Jurgis irgi įgavo savo bažnytinę kryptį ne iš karto. Senos rusų vėliavos iš 1663, 1678 ir 1701 metų atvaizduoja šv. Jurgį tai vienaip, tai kitaip, nes tai buvo senosios Maskvos herbas ir minėtas raitelis nebūtinai reiškė šv. Jurgį. Petras Didysis nustatė, kad šis raitelis turi vaizduoti šv. Jurgį ir tik tada jis įgavo savo bažnytinę kryptį. **O. Urbonas.**

Prancūzų Svetimšalių Legionas paraduoja. Jame tarnavo ir dar tebetarnauja keliolika lietuvių. Leg. Vrublevičiaus nuotr.

MŪSŲ MIRUSIEJI

PROF. KAZYS SLEŽEVIČIUS

Neseniai gautomis žiniomis, 1953 m. sausio 15 d. Lietuvoje mirė prof. Kazys Sleževičius.

Velionis buvo gimęs 1890 m. kovo 18 d. Daugėliuose, Ežvilko val. Jis buvo meteorologas, parašęs keletą mokslo darbų iš meteorologijos ir bendradarbiavo kaikuriuose mūsų laikraščiuose ir žurnaluose.

Pirmaisiais Lietuvos Nepriklausomybės metais tarnavo Lietuvos kariuomenėje, Karo Mokslo Skyriuje (vėliau vadinosi Kariuomenės Štabo Spaudos ir Švietimo Skyrius), vyr. leitenanto laipsnyje. Išėjęs į atsargą, dirbo universitete ir Lietuvos Mokytojų Profesinės Sąjungos Kauno gimnazijoje suaugusiems. Kurį laiką buvo jos direktoriumi. Toje gimnazijoje nemaža mokėsi ir karių (karininkų ir puskarininkių).

A. a. Mykolas Sleževičius, 1918 m. gruodžio mėn. pabaigoje buvęs ministeris pirmininkas ir pašaukęs Lietuvos vyrus stoti savanoriais į kariuomenę Tėvynę ginti, buvo jo brolis.

CPL. ANTANAS SIJEVIČIUS

1944 m. lapkričio 17 d., bombarduojant Vokietiją, prie Muencheno buvo pašautas amerikiečių lėktuvas, B24 tipo. Grįždamas į savo bazę, lėktuvas nukrito į Adrijos jūrą ir visa 10 vyrų įgula žuvo. Žuvusiųjų tarpe buvo ir lietuvis, lėktuvo inžinierius-technikas cpl. Antanas Sijevičius. Jis buvo gimęs 1922 m. ir gyveno Brooklyne, N. Y.

Šiemet 10 metų sukakties proga nuo jo mirties Brooklyne, Angelų Karalienės lietuvių bažnyčioje, buvo atlaikytos pamaldos už jo vėlę ir kitų jo žuvusių draugų.

MYKOLAS KAZLAUSKAS mirė spalio 8 d. Jis gimęs 1898. VII. 6., Liciškėnų km., Jėzno v. I-jo Pas. Karo metu buvo Rusijoj, o senatvėj vakaruose. Palaidotas Hudson, Mass. kapuose. Po religinių apeigų L. Leknickas ir Br. Mickevičius atsisveikindami Worcester - Boston lietuvių bei at-kų sendraugių vardu priminė kai kuriuos jo darbus 5 p. DLK Kęstučio pulke ir Zarasų pasienio baro ruože.

MIRĖ SAVANORIS KŪRĖJAS ANTANAS MATUZONIS

Spalio mėn. 1 d. mirė savanoris kūrėjas Antanas Matuzonis, gimęs Rokiškio apskr. Vėliau gyveno Kaune ir vertėsi staliaus - statybininko amatu. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą jis lankė gimnaziją ir baigė 4 klases. Visiškai jaunas pateko į rusų kariuomenę ir tarnavo kavalerijoje. Kilus Rusijos revoliucijai, grįžo į Lietuvą ir savanoriu stojo į besikuriančią Lietuvos kariuomenę. Kaip kavaleristas buvo paskirtas į pirmąjį gusarų pulką. Vėliau buvo iškomandiruotas į Geležinio Vilko pulką. Dalyvavo kautynėse su bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Iš kariuomenės paleistas puskarininkio laipsniu. Kurį laiką tarnavo policijoje ir vėliau pradėjo verstis staliaus amatu.

Tremtyje, Vokietijoje, gyveno Flensburge lietuvių stovykloje. Į Angliją atvykęs pradžioje gyveno Tadcasterio hostelyje bei dirbo pas aplinkinius ūkininkus. Susilpnėjus sveikatai, atsikėlė į Londoną ir kaip stalius stojo dirbti į naujai kuriamą P. Varkalos baldų dirbtuvę. Bet po keletos savaičių susirgo.

Šių metų pavasarį vėl staiga susirgo ir nuvežtas į ligoninę daugiau nebegrįžo. Palaidotas Londone, Leyton kapinėse, grave 2, row 5. Velionio žmona likusi Lietuvoje, kiti giminės gyvena Amerikoje.

MATAS LIŠNIAUSKAS mirė rugsėjo 26, Willkes-Barre Veteranas Administration ligoninėje. Amerikoje išgyveno 45 metus. Buvo Pirmojo Pasaulinio Karo veteranas, dalyvavęs Argonne girios kautynėse, Prancūzijoje.

Bal. Brazdžionis

KARTĄ INDOKINIJOJE...

Bevartant savo dienoraščio jau senokai pageltusius lapus ir begalvojant apie praeituosius karo laikus, štai dar vienas ryškus įvykis prieš akis stojasi, kuris įvyko 1948 m. kovo mėn.

Stovėjome viename bažnytkaimy "Dickua" apie 30 km. nuo Cochinchin'o sostinės Saigon. Vieną ankstyvų rytą mūsų kuopa-kulkosvaidininkų būrys gauna įsakymą: greitai paruošti automašinas (kuriuose pritaisyti sunkieji amerikoniški 12,7 kalibro kulkosvaidžiai) ir vykti į štabą pačiame Daigon'o priemiesty Jadinh. Ten ruošiama didelė kolona-transportas, kuris vyks į kalnus poilsio, į Dallat'o apylinkę. Visas transportas gan didelis su vaikais — civilinių gyventojų ir karių. Vadovauti perėmė pats mūsų simpatiškasis augšto ūgio, šviesus, energingas brigados plk. Deserigni. Turėjo drauge važiuoti ir jo žmona su mažuoju sūnumi, bet laimei jis pasiuntė juos lėktuvu.

Už valandos visas ešelonas pajudėjo pirmyn. Iškart važiuojame ramiai. Pravažiavus apie 80 km, staiga iš visų pusių užpuolė mus žinomi priešai — Viet-Minh'ai. Jie jau išanksto savo šnipų buvo painformuoti ir įsitaisę tarp krūmų laukė mūsų.

Užvirė nelygi kova, nes mes buvome užklupti iš pasalų staiga. Ak, koks gi kilo sumišimas, riksmas, klyksmas moterų ir vaikų. Tuojau mūsų kulkosvaidžiai užvirė ir šaudėme salvėmis į visas puses. Beginkliai — moterys su vaikais sugulė ant žemės.

Priešas drąsiai puolė ir šaudė iš visokiausių ginklų. Tai matydamas mūsų pulkininkas, jog esame atsidūrę rimtoj padėtyje, tuojau šaukėsi per radiją į Saigon'ą pagalbos. Po valandos atskrido keli naikintuvai ir vienas "Ju 52" atgabeno grupę parašiutininkų, kurie išmesti priešo užnugaryje puolė juos. Po sunkios kovos pavyko priešą atstumti — išblaškyti. Po to tuojau gi prasidėjo sužeistųjų ir žuvusių rankiojimas. Sužeistų buvo apie 28 ir žuvusių apie 10. Pasigendama ir nerandama mūsų pulkininko. Jieškoma. Gaila, surado tik jo lavoną (kulka pervėrė galvą). Pasirodo, kad Viet-Minhų banditai norėjo paimti jį gyvą ar žuvusiojo lavoną. Tai nujautęs jo pasiuntinys, nors ir pats būdamas sužeistas, bet dar pajėgė nutempti į krūmus ir paslėpti, kol kautynės vyko. Vėliau už drąsumą buvo apdovanotas karo medaliu— prancūziškai: "Medaille-Militaire."

Tuo pat laiku jau baigėsi mūsų buvimas Indokinijos žemėje ir ruošėmės plaukti atgal į Afrikos žemyną. Į nedidelį legiono laivą "Sontay" drauge pakrovė ir plk. karstą.

Taip ir mūsų dvylika lietuvių, plaukę 32 paras, pasiekėme laimingai Orano uostą Š. Afrikoje.

Br. Vrublevičius

LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJE

Parengė BAL. BRAŽDŽIONIS

ALG. KASULAIČIUI, Moksleivių Ateit. Sąjungos centro valdybos pirm., išvykstančiam į JAV kariuomenę, spalio 3 d. bendradarbiai, centro valdybos nariai, surengė išleistuves, kurios įvyko pas c. valdybos narę V. Kasperavičiūtę. Bendradarbių vardu atsisveikino naujasis valdybos pirm. Vikt. Palubinskas, Clevelando studentų ateit. vardu pirm. Vyt. Valaitis, jaunučių vardu St. Stasienė. Išleistuvėse dalyvavo ir moksleivių tarybos nariai bei globėjas. Bendradarbiai ir jaunučiai įteikė dovanėles.

VYTAUTAS SAVICKAS, išbuvęs porą metų Korėjoje ir Japonijoje, grįžo į namus, Providence, R. I. Jis yra gabus futbolo žaidėjas, bet tuo tarpu jis ruošiasi pašvęsti daugiau laiko studijoms Bostono kolegijoje.

JUOZAS BRINAS iš Chicagos tarnauja Aire Force, George.

Antanas V. KRIAUČELIS, worcesteriečių Antano ir Petronėlės Kriaučelių sūnus, baigęs papildomą geografijos kursą Bostono universitete, grįžo į Washingtoną, kur jis eina atsakingas pareigas karo laivyno operaciniame skyriuje Pentagone. Po aštuonių mėnesių studijų Bostono universitete, Kriaučelis gavo magistro laipsnį.

Antanas V. Kriaučelis yra baigęs Comerce High School ir Massachusetts jūrų akademiją. Bakalauro laipsnį yra gavęs Clark universitete. Be to, Kriaučelis yra tarnavęs karo ir komercijos laivynuose.

LEGIONIERIAI, apie kuriuos gauta žinių, jog jie yra sveiki ir gyvi: **Tomkus Jonas, St. Grinevičius** yra Algire; sgt. **Požėla Gediminas** CCS DCLEą brig. **Kundrotas Stasys** DCLE/CP2, 2cl. **Venckevičius** Lle 59385 - DCLE/CP1, capl. chef **Bornsaziačius Stasys** Mle 997031 CCS/DCLE, visi Sidi Bel Abbes; ser. **Stasiulis Pranas** Mle 82527 - 3/5 R. E. I. SP. 82412 T. O. E.; 2cl. **Lazauskas Jeronimas** Mle 65974 C. P. L. E. Saigon; 1 cl. **Stelmokas Juozas** Mle 66006 1 REI - Sidi Bel Abbes; 1 cl. **Tautkevičius Stasys** Mle 75813 1/4 REI Meknes (Maroc); 2 cl. **Giedrys** Mle 65474 Cie Dne Colomb - Bechar; 1 cl. **Martinkus Domas** 1 o G. A. du 1 REC - SP. 74288 TOE; 2 cl. **Cibulskis Jonas** Mle 86516 4/4 REI FES (Maroc); 1 cl. **Skrimbirauskas Jeronimas** Mle 79317 DCLE/CP Sidi Bel Abbes.

Neseniai grįžę iš kariuomenės **A. Vaičiūnas, Danta, Česonis** ir **Mišauskas** ruošiasi greitu laiku pradėti studijuoti.

MINGAILA A. MILAS, baigęs Marianapolio kolegiją ir lankęs Šv. Jono universitetą Brooklyne, tarnauja JAV kariuomenėj For Dix, N. J. 273 pėstininkų pulke.

KPT. P. KLIKŪNAS, JAV karo aviacijos atsarginis, du kartus per mėnesį dalyvauja įvairiuose karo pratimuose. Erdvė — vidurvakarinės valstybės, kartais pasiekia net Floridą. Gimęs ir auges West Side, puikiai lietuviškai kalba.

J. GIRDŽIUS, Čilės kariuomenės augšto pareigūno brolis, neseniai buvo apdovanotas valdžios pasižymėjimo medaliu. Jis baigė Jurbarko "Saulės" gimnaziją, išvykęs Italijon, tapo saleziečiu. Dabar Čilėje yra vienos spaustuvės vedėjas ir dūdų orkestro dirigentas Punta Arenas mieste.

Karys **PRANAS-PETRAS VAIDOTAS** neseniai gavo Pfc. laipsnį ir paskirtas į karo policiją.

Už gerą tarnybą be eilės pakeltas korporalo laipsnin Juozas Rauktys, prof. J. Raukčio sūnus.

VITALIS DRAGUNEVIČIUS baigęs Freiburgo Institute skulptūrą, atsitarnavęs Amerikos kariuomenėje ir kaip veteranas gavęs stipendiją, keturių metų studijoms išvyko į Paryžių.

IŠVYKSTA MIŠAUSKAS. Prieš porą mėnesių atlikęs karinę prievolę R. Mišauskas kartu su savo tėvais nusprendė persikelti į Chicagą. Philadelphiečiai su jo išvykimu netenka gabaus bei energingo skautų vadovo.

EDVARDAS ŠULAITIS, 6525 JAV armijoje, šiuo metu jau baigė vaidinti vokiečių armijos kareivį ir "kariauti" prieš amerikiečius filme "To Hell and Back". Laisvalaikiu jis daro nuotraukas savo aparatu, užfiksuodamas įvairias scenas iš filmo.

KARYS

THE WARIOR

magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y. Subscription $5.00 per year. Single copy 50 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y.

*

Redaktorius **Zigmas Raulinaitis,**
Administratorius **Leonas Bileris**

*

REDAKCINĖ KOMISIJA:
Stasys Butkus,
Kazys Kepalas,

*

REDAKCINĖ KOLEGIJA:
plk. ltn. K. Ališauskas
dr. K. Jurgėla,
plk. inž. dr. Vėbra.

Leidžia Kario leidykla

*

Prenumerata JAV ir užsienyje: **metams — $5.00, pusm. — $3.00, atsk. nr. — 50c.** Skelbimai pagal susitarimą.

Adresas: KARYS, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

SEPTYNI ANTANO STAKNIO vaikai tarnavo Amerikos karinėje tarnyboje — trys sūnūs ir dvi dukterys antrajame pasauliniame kare, du jaunesnieji Korėjos kare. Be išaugintų trylikos vaikų, velionis turėjo ir 18 anūkų.

DR. KAZYS AMBROZAITIS, dirbęs New Yorko ligoninėje ir dabar tarnaująs JAV kariuomenėj gydytoju, su savo daliniais iškeliamas į Vokietiją.

LĖKTUVO PILOTO VARDĄ įgijo Jonas Puodžiūnas, baigęs Purdue universitete aeronautiką ir Texas karo aviacijos akademiją.

ALGIS KEPALAS, neseniai grįžęs iš JAV kariuomenės, išvyko studijuoti į Vokietiją.

KUPRINĖS PABIROS

KNYGNEŠYS APGAVO URIADNIKĄ

Didysis Lietuvos knygnešys Jurgis Bielinis-Bieliakas buvo gudrus žmogus ir rusų carinę policiją apmaudavo per akis. Rusų policija saugodavo, sekdavo jį, bet Bielinis su draudžiamąja lietuviškąja literatūra prasmukdavo pro pat žandarų nosis.

Kartą rusų policija per savo šnipus susekė, kad Bielinis su lietuviškąja literatūra eis per vieną kaimą. Uriadnikas (carinės policijos pareigūnas) atvažiavęs į tą kaimą ir užėjęs pas vieną ūkininką laukė Bielinio.

Tikrai, Bielinis atvyko į tą kaimą, pasivertęs elgėta. Pilnos terbos, užantis ir kišenės buvo prikimštos lietuviškąja spauda. Bielinis įeina į ūkininko trobą ir pamatęs palei stalą uriadniką, išsprogdina akis. Bet nenusigąsta. O ūkininkai, pažinę Bielinį, gerokai išsigąsta. Na, mano, dabar Jurgis tikrai prapuolęs.

Bielinis atsiklaupia palei duris, persižegnoja ir pradeda kalbėti poterius. Atsigauna ir ūkininkai. Šeimininkė atpjauna didelę riekę duonos, lašinių ir paduoda "elgėtai almužną." Uriadnikas, matydamas šeimininkės gerą širdį, irgi nenori apsileisti. Išėmęs padavė Bieliniui griviną (10 kapeikų) ir paprašė:

— Seni, še tau griviną ir pasimelsk, kad man Dievas padėtų Bieliaką pagauti.

Bielinis vėl persižegnojo ir pradėjo už griviną melstis, tik, žinoma, kad Dievas padėtų ne uriadnikui, bet pačiam Bieliniui pabėgti.

Išėjęs iš ūkininko, Bielinis paskubėjo išsinešdinti iš kaimo. Uriadnikas, iki vakaro pralaukęs Bielinio, piktas išėjo iš ūkininko. Vėliau sužinojo, kad tas elgėta buvo Bielinis. Uriadnikas ilgai spjaudėsi ir pyko pats ant savęs, kad Bielinio ne tik nepagavo, bet dar jam davė griviną. O elgetos šiaip paprastai tegaudavo tik po 1 bei 2 kapeikas. **Šs.**

JAUNO KAREIVIO RŪPESČIAI

Būrio vadas, baigęs aiškinti apie pagrindinių ir padedamųjų ginklų rūšių bendradarbiavimą kautynėse, klausia:

— Kas turit klausimų?

— Tamsta leitenante, jaunas kareivis Zurza.

— Na ką?

— Man batus per didelius išdavė.

G-kas

KELIAS SU KLIŪTIMIS

Į pavasarį eilinis Ropė visai retai belankė savo mergaitę, todėl ji nutarė išsiaiškinti:

— Juozeli, tu manęs nebemyli, nes vis rečiau beatsilankai.

— Palauk, Danute, kol laukai pradžius.

— Taigi keliu gali ateiti.

— Kad, mat, keliu iš kareivinių nevisad gali.

RŪPESTINGAS FUTBOLININKAS

Per rytinius bėgimus eil. Daukša spardo kiekvieną po kojomis pasitaikantį daiktą. Tai pastebėjęs būrininkas bara jį, kam gadina batus. Eil. Daukša drąsiai atkerta būrininkui:

— Esu futbolininkas, ir kadangi pavasaris jau ateina, tai taisau formą. **A. K.**

PAKĖLUS Į EILINIUS

Po priesaikos Drylius, pakviestas pas įgulos budėtoją ir staiga negalėdamas susiorijentuoti, kad jis jau nebe jaunas kareivis, bet eilinis, raportuoja:

— Tamsta leitenante, jau... jau... eilinis Drylius.

Bet budėtojas staiga pertraukia raportą.

— Be jokių pasigyrimų. Žinau, kad tu jau eilinis. **A. K.**

DAR NEPASKELBTI RUSŲ IŠRADIMAI

Raudonieji rusai beveik visus išradimus savinasi ir vakariečius kaltina, kad jie pasivogę iš rusų. Tačiau dar nevisus savo išradimus paskelbė, "Kuprinės pabirų" istorikas prof. Trambambičkas patyrė, kad kartuves išrado rusas Poviesytel po antrosios ledų gadynės. Pirmasis buvo pakartas Volgos burliokas Vodkin už nukniauktą iš draugų "vodką."

Giljotina ne prancūzų išmislas. Dar pirmojo Rusijos valstybės kūrėjo Riūriko laikais ją išradęs rusas Giljotin Nikita. Pirmasis į ją galvą įkišo rusas bajoras Borodow už persigėrimą iškilmėse pas kunigaikštį.

Koncentracijos stovyklas pirmasis išrado rusas Lageriov Jono žiauriojo laikais. Pirmieji į ją buvo suvaryti rusų bajorai, nenorį padoriai susišukuoti savo ilgųjų barzdų.

Šs

VISUR NEVIENODOS KOJINĖS

Kuopos vadas, rytą rengdamasis, pasišaukia savo pasiuntinį ir sako jam:

— Žiūrėk, Jurgi, tu man padavei nevienodas kojines: viena ruda, kita pilka.

Pasiuntinys, priėjęs prie spintos, sako:

— Tamsta kapitone, ir čia liko tik dvi nevienodos: viena ruda, kita pilka. **M. K.**

NEPATENKINTAS VESTUVĖMIS

Vienoje Lietuvos nedidelėje parapijoje buvo senas klebonas ir jau nebepajėgė parapijos reikalų tvarkyti. Nepatenkinti parapijonys pradėjo skųstis vyskupui ir prašyti jaunesnio klebono.

Vyskupas atsiuntė jauną ir labai energingą vikarą, kuris ne tik bažnyčios ir parapijos reikalus pavyzdingai sutvarkė, bet ir pristeigė įvairių organizacijų. Vikaru buvo patenkintas ir senas klebonas, ir visa parapija. Vikaras buvo linksmas ir svečiuose gyvas, įdomus, geras dainininkas. Pamilo jį parapija ir pradėjo kviestis tai į vestuves, tai į krikštynas.

Kartą rudenį vikaras išvyko į vienas vestuves, o tą dieną, lyg tyčia, pasitaikė daug ligonių. Tenka važiuoti senam klebonui. Parvažiavus nuo vieno ligonio, laukia vežti prie kito. Parvažiavus nuo antrojo, jau laukia prie trečio. O kelias sušalęs, gruodas, taigi gerokai prikratė senam klebonui kaulus. Įširdo klebonas ir prieš veikliųjį vikarą.

Vikarui grįžus iš vestuvių, klebonas įniko jį barti:

— Girdi, vikare, aš patenkintas tavo darbais, kad už mane gerai tvarkai bažnyčios ir parapijos reikalus, kad suorganizavai į įvairias draugijas senus ir jaunus, bet nepatenkintas, kad pradėjai važinėti po vestuves.

Vikaras panoro pasiteisinti ir pradėjo klebonui aiškintis:

— Kas čia bloga, klebone, juk ir Kristus dalyvavo Kanaanoje vestuvėse.

— Taip, tai taip, vikare, tai ir aš gerai žinau! — atkirto klebonas, — bet tu manai, kad aš už tai Kristų giriu. Visai ne!

AR ŽINAI, KAD...

Amerika savo vardą gavo nuo pavardės keliautojo frorentiečio Amerigo Vespucci, kuris atvyko į naująjį pasaulį jau po Kristopo Kolumbo, apkeliavo šį kraštą ir jį aprašė.

-o-

Amerikos vėliava susideda iš 13 vienodo pločio išilgai susiūtų juostų: 6 baltų ir 7 raudonų, kurios simbolizuoja 13 kolonijų, kurios 1776 m. atsiskyrė nuo Anglijos ir sudarė Jungt. Amerikos Valstybes. Kairėje viršuje mėlyname lauke 48 baltos penkiakampės žvaigždės — reiškia dabartines 48 valstybes. Paskutinės dvi žvaigždės pridėtos tik 1912 m., prisijungus N. Meksikai ir Arizonai.

-o-

Laisvės stovyla, esanti New Yorko įlankoje apie 7 kl. nuo miesto, yra prancūzų tautos dovana amerikiečiams 1886 m.

Tai prancūzo skulptoriaus Fridriko Bartholdi darbas. Stovyla turi 46 mt. aukščio ir sveria 200 tonas.

-o-

Buvusio USA prezidento Jurgio Washingtono namuose Mont Vernon, Virginijos valst., kabo didelis geležinis raktas nuo Paryžiaus Bastilijos tvirtovės durų, kuri buvo sugriauta prancūzų revoliucijos metu. Toji diena buvusi liepos 14 prancūzų tautos šventės diena. Prancūzų markizas Lafayette, vienas iš revoliucijos dalyvių, kuris kovojo greta Washingtono, padovanojo šį raktą kaip bičiulystės ženklą.

-o-

Ašarų sala — nedidelė salelė netoli Laisvės stovylos. Joje stovi mūro pastatas, kur seniau išlaipindavo emigrantus dokumentams ir sveikatai patikrinti. Kadangi daugiausia keleivių vykdavo be leidimo, tai išliedavo nemažai ašarų, kol susitvarkydavo reikalus arba su ašaromis būdavo grąžinami atgal. Nuo to ir gavo Ašarų salos vardą.

-o-

Žodis "Yankee," kurį mes išgirdome išlipę į Amerikos krantą ir kuriuo Europoje vadinami JAV kareiviai, tikriausiai bus kilę iš indėnų kalbos.

Dailūs odos išdirbiniai. Pageidaujant tekstai įrašomi auksu. Rašyti: A. Mažeika, Frankfurt/M. Eschersheimerland Str. 220, West Germany.

KARYS

žymiai padidinamas, tačiau prenumerata metams tik $5.00

DARBININKAS

visų

lietuvių

laikraštis!

Išeina du kartu per savaitę.

Kaina metams 6 dol., Brooklyne — 6.50 dol., užsienyje — 6.50 dol.

Adresas: 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

LIETUVIŲ RADIJO D-JOS PROGRAMOS

J. P. GINKUS, Direktorius

Trečiadieniais 10:00 val. vak. — WWRL 1600 kc

Oro bangomis transliuojami įvairūs visuomenės pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios, parengimai: koncertai, šokiai, ir t. t. Vestuvės puotos, liūdni pranešimai).

495 Grand Street Brooklyn 11, N. Y.

Tel. EVergreen 4-7142

J. P. GINKUS, Direktorius — J. VALAKAS, Pranešimų Dir.

Winter Garden Tavern, Inc.

Puikus baras, restoranas ir didelė salė susirinkimams, vestuvėms ir kitokiems sociališkiems pobūviams

SAVININKAS

VYTAUTAS BELECKAS

1883 Madison Street, Brooklyn 27, N. Y.

(Prie Forest Ave. stoties) (Ridgewood)

Tel.: EV 2-9586

VISI KVIEČIAMI ATSILANKYTI

IKS
1237

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

Redaktorius — **Jonas Kardelis**
Leidėjas — **Kanados Lietuvių Centro Taryba**

Adresas:

7722 George St., Ville Lasalle,
Montreal, P. Q. CANADA

Kaina metams:
Kanadoj—5 dol., Amerikoj—5.50 dol.

IR JŪS GALITE IMIGRUOTI Į CANADĄ ARBA USA, JEIGU TURITE VIZĄ.

Oficialius dokumentus parūpina

JONAS J. JUŠKAITIS, LL. B.,
diplomuotas teisininkas

Įstaigos adresas:
Suite 5, Tunstall Building,
709 Dunsmuir Street,
Vancouver 1, B. C., CANADA.
(Apsimokėjusiems visas susirašinėjimo išlaidas, prisiunčiamos smulkesnės informacijos.

JONAS BUDRIKAS

Jaukus lietuviškas restoranas ir valgykla, biliardas ir stalo tenisas. Įvairūs gėrimai, šalti ir šilti užkandžiai. Tremtinių mėgstamiausia vieta. Erdvi salė įvairiems parengimams.

1442 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.
TEL. TOwnhall 3-9472

LIETUVIŲ AUTOMOBILIŲ PREKYBA

HARMONY MOTORS

Dabar jau didelis pasirinkimas įvairiausių firmų automobilių (Buick, Dodge, Chrysler, Oldsmobile, Chevrolet, Pontiac, Plymouth, Ford ir kt.)
Kiekvienam mūsų automobilių pirkėjų duodamas mašinos leidimas nemokamai

Išmokome nemokančius važiuoti

Parduodame išmokėjimui prieinamesnėmis sąlygomis

HARMONY MOTORS

T. Šlutas, J. Talandis ir S. Zubkus

5805-07 So. Western Ave., Chicago, Ill.

Telefonas: REpublic 7-6480

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS

6812 SO. WESTERN AVE., CHICAGO, ILL.
Telefonas Grovehill 6-0142
1410 CO. 50th AVE., CICERO, ILL.
Telefonas TownHall 3-2109
KOPLYCIOS VISOSE MIESTO DALYSE

ANTHONY B. PETKUS

VIENYBĖ

Amerikos lietuvių savaitraštis
Eina nuo 1886 m.
Redaktorius leidėjas
JUOZAS TYSLIAVA
Prenumerata metams $5.00
412 Bedford Ave., Brooklyn 11, N. Y.

"Kario" platintojai Anglijoj:

DAINORA DAUNORAITĖ
49 Thornton Ave., London W. 4

K. BIVAINIS
85 Queens Dr., Nottingham
ENGLAND

LIETUVIŠKA ĮSTAIGA

KAINA 50c.